2022

Parkanon Kaupungin Varhaiskasvatussuunnitelma

PARKANON KAUPUNKI

Sisällysluettelo

JOHDANTO 3
ARVOPERUSTA 4
VARHAISKASVATUKSEN JÄRJESTÄMINEN JA TOIMINTAMUODOT PARKANOSSA 3
Varhaiskasvatuksen toimintamuodot 4
Lapsen varhaiskasvatuspolku Parkanossa 5
PEDAGOGISEN TOIMINNAN VIITEKEHYS 6
YHTEISTYÖ VARHAISKASVATUKSESSA 7
Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö 7
Yhteistyö eri tahojen kanssa 8
OPPIMISKÄSITYS 9
OPPIMISYMPÄRISTÖ 10
LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN 12
Ajattelu ja oppiminen 12
Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu 12
Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot 12
Monilukutaito 13
Digitaalinen osaaminen 13
Osallistuminen ja vaikuttaminen 13
TOIMINTAKULTTUURI JA LEIKIN PEDAGOGIIKKA 15
Toimintakulttuuri 15
Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet 16
Oppiva yhteisö 17
Leikin pedagogiikka 17
Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo 18
Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus 19
OPPIMISEN ALUEET 20
Kielten rikas maailma 21
Ilmaisun monet muodot 22
Minä ja meidän yhteisömme 23
Tutkin ja toimin ympäristössäni 24
Kasvan, liikun ja kehityn 25
Monipuolisen liikkumisen näkökulma 25
Terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatus 26
KEHITYKSEN JA OPPIMISEN TUKI 28
Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet 28

Yleinen tuki 29
Tehostettu tuki 29
Erityinen tuki 29
Tuen muodot 30
Pedagogiset tuen muodot 30
Rakenteelliset tuen muodot 30
Hoidollisen tuen muodot 31
Yhteistyö 32
Tuen toteuttaminen 32
Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana 33
Päätös tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista 33
DOKUMENTIT, VIESTINTÄ, ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN 34
Dokumentointi 34
Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen 36
KIUSAAMISEN EHKÄISY PARKANON VARHAISKASVATUKSESSA JA ESIOPETUKSESSA 38
PEDAGOGISEN TUEN KARTOITUS 40
LAPSEN YKSILÖLLINEN LÄÄKEHOITOSUUNNITELMA 43

JOHDANTO

Varhaiskasvatuksessa on viime vuosina ollut vauhdikas kehittämisen tahti, edellisestä varhaiskasvatussuunnitelman päivityksestä on ehtinyt kulua vasta kolme vuotta. Ympäröivän yhteiskunnan muuttunut tilanne 2020-luvun alussa haastaa perheiden ja lasten hyvinvointia aivan uudella tavalla, jolloin uudistukset ja kehittäminen ovat erittäin tervetulleita myös varhaiskasvatukseen.

Kehittämisen johdosta varhaiskasvatuksen asemaa on entisestään vahvistettu tasavertaiseksi osaksi kasvatus – ja koulutusjärjestelmää ja myös lasten yksilöllisten tarpeiden huomioiminen tehostuu. Viimeisimmät uudistukset liittyvät varhaiskasvatuslain päivitykseen, joiden myötä vahvistetaan lapsen oikeutta riittävään ja oikea-aikaiseen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukeen. Tukimuodoissa lähestytään esi- ja perusopetusta kolmiportaisen tuen myötä. Myös henkilöstön mitoitukseen on saatu täsmennyksiä. Sekä lakimuutokset, että niiden edellyttämät päivitetyt varhaiskasvatussuunnitelmat astuvat voimaan 1.8.2022.

Varhaiskasvatussuunnitelman päivityksen myötä keskitytään entistä enemmän laadukkaaseen kokopäiväpedagogiseen arkeen kaikkien varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten osalta. Yksilöllistä tukea toteutetaan kullekin osana perustoimintaa. Parkanon varhaiskasvatuksessa kolmiportaista tukea annetaan kullekin lapselle omassa ryhmässään, niin perhepäivähoidossa kuin päiväkodeissa. Ammattitaitoinen henkilöstö yhteistyössä perheiden ja Parkanossa erinomaisesti toimivan asiantuntijaverkostojen kanssa suunnittelee ja toteuttaa lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukea entistä yksilöllisemmin. Keskeisenä varhaiskasvatuksen toimintamuotona Parkanossa on ollut pienryhmätoiminta ja jatkossa tämän päivitetyn asiakirjan myötä kehitetään sen rinnalle uusia, pedagogisia, rakenteellisia ja hoidollisia toimenpiteitä varmistamaan lasten riittävä ja oikea-aikainen tuki.

Parkanossa 28.6.2022 sivistysjohtaja Jenni Alppi

ARVOPERUSTA

Lapsella on oikeus turvalliseen, pedagogisesti suunniteltuun ja tavoitteelliseen varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen oppimisen edellytyksiä, edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Periaatteisiin kuuluu kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys.

Inklusiivisen varhaiskasvatuksen toteuttamisen edellytyksenä on laadukas pedagoginen ja erityispedagoginen osaaminen ja toiminta sekä huolenpito lapsen hyvinvoinnista. Laadukkuuden takaa ammattitaitoinen henkilöstö, joka ymmärtää lapsuuden ainutkertaisuuden ja sitoutuu inkluusion periaatteisiin. Inklusiivisen toimintakulttuurin toteuttaminen edellyttää inkluusion johtamista, kehittämistä ja toteutumisen arviointia. Oppiva yhteisö toimii itseään kehittäen ja jatkuvasti toimintaansa arvioiden. Vaalitaan osallisuuden ja toimijuuden kokemusten kautta lisääntyvää lapsen hyvinvointia. Lasta ja perhettä kannustetaan hyvinvoinnin kannalta merkitykselliseen liikkumiseen sekä varhaiskasvatuksen arjessa, että vapaa-ajalla.

Lapsen aito osallisuus mahdollistuu, kun hän kokee kuuluvansa täysivaltaisena jäsenenä ryhmään ja saa osallistua merkitykselliseen yhdessä tekemiseen. Yhdistäessä lapselle tärkeimmät; leikin ja kaverit, tarjotaan mahdollisuus vuorovaikutus- ja sosiaalisten taitojen kehittymiseen kannustavassa yhteisössä. Lapsen edun ensisijaisuus ohjaa yhdenvertaiseen ja tasa-arvoiseen kohteluun kaikessa toiminnassa sekä lapsen tarvitseman tuen toteutumisessa inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Lasta kuunnellaan ja havainnoidaan, hänen vahvuutensa, tarpeensa sekä kiinnostuksen kohteensa huomioidaan toiminnan suunnittelussa. Lapsen omat kasvun ja oppimisen tavoitteet asetetaan siten, että hänellä on mahdollisuus niiden saavuttamiseen. Jokaisella lapsella on oikeus kuulua ryhmään, osallistua yhteiseen toimintaan sekä kasvaa omaan potentiaaliinsa vahvuuksien ja myönteisten oppimiskokemusten avulla yhdessä vertaistensa kanssa.

LAPSUUDEN ITSEISARVO
Lapsella oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioiduksi ja ymmärretyksi.
IHMISENÄ KASVAMINEN
Varhaiskasvatuksessa tuetaan lapsen kasvua ihmisyyteen, itseen ja muihin ihmisiin sekä ympäristöön suhtautumiseen ja oikeen toimimiseen.
PERHEIDEN MONI-MUOTOISUUS
Lapsen perhesuhteita tuetaan siten, että jokainen lapsi voi kokea perheensä arvokkaaksi.
TERVEELLINEN JA KESTÄVÄ ELÄMÄNTAPA
Lapsia ohjataan terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämäntapoihin.
YHDENVERTAISUUS, TASA-ARVO JA MONINAISUUS
Varhaiskasvatus edistää yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja moninaisuutta
LAPSEN OIKEUDET
Lapsella oikeus hyvään opetukseen, huolenpitoon ja kannustavaan palautteeseen
ARVOPERUSTA

VARHAISKASVATUKSEN JÄRJESTÄMINEN JA TOIMINTAMUODOT PARKANOSSA

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista säädetään varhaiskasvatuslaissa. Tavoitteet ohjaavat perusteiden sekä paikallisen ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaa, toteuttamista ja arviointia.

Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on:

1. EDISTÄÄ JOKAISEN LAPSEN IÄN JA KEHITYKSEN MUKAISTA KOKONAISVALTAISTA KASVUA, TERVEYTTÄ JA HYVINVOINTIA
2. TUKEA LAPSEN OPPIMISEN EDELLYTYKSIÄ JA EDISTÄÄ ELINIKÄISTÄ OPPIMISTA JA KOULUTUKSELLISEN TASA-ARVON TOTEUTTAMISTA INKLUSIIVISTEN PERIAATTEIDEN MUKAISESTI.
3. TOTEUTTAA LAPSEN LEIKKIIN, LIIKKUMISEEN, TAITEISIIN JA KULTTUURINPERINTÖÖN PERUSTUVAA MONIPUOLISTA PEDAGOGISTA TOIMINTAA JA MAHDOLLISTAA MYÖNTEISET OPPIMISKOKEMUKSET
4. VARMISTAA KEHITTÄVÄÄ, OPPIMISTA EDISTÄVÄÄ, TERVEELLINEN JA TURVALLINEN VARHAISKASVATUSYMPÄRISTÖ
5. TURVATA LASTA KUNNIOITTAVA TOIMINTATAPA JA MAHDOLLISIMMAN PYSYVÄT VUOROVAIKUTUSSUHTEET LASTEN JA VARHAISKASVATUSHENKILÖSTÖN VÄLILLÄ
6. ANTAA KAIKILLE LAPSILLE YHDENVERTAISET MAHDOLLISUUUDET VARHAISKASVATUKSEEN, EDISTÄÄ SUKUPUOLTEN TASA-ARVOA SEKÄ ANTAA VALMIUKSIA YMMÄRTÄÄ JA KUNNIOITTAA YLEISTÄ KULTTUURIPERINNETTÄ SEKÄ KUNKIN KIELELLISTÄ, USKONNOLLISTA JA KATSOMUKSELLISTA TAUSTAA
7. TUNNISTAA LAPSEN YKSILÖLLISEN TUEN TARVE JA JÄRJESTÄÄ TARKOITUKSENMUKAISTA TUKEA VARHAISKASVATUKSESSA TARPEEN ILMETTYÄ TARVITTAESSA MONIALAISESSA YHTEISTYÖSSÄ
8. KEHITTÄÄ LAPSEN YHTEISTYÖ- JA VUOROVAIKUTUSTAITOJA, EDISTÄÄ LAPSEN TOIMIMISTA VERTAISRYHMÄSSÄ SEKÄ OHJATA EETTISESTI VASTUULLISEEN JA KESTÄVÄÄN TOIMINTAAN, TOISTEN IHMISTEN KUNNIOITTAMISEEN JA YHTEISKUNNAN JÄSENYYTEEN
9. VARMISTAA LAPSEN MAHDOLLISUUS OSALLISTUA JA SAADA VAIKUTTAA ITSEÄÄN KOSKEVIIN ASIOIHIN
10. TOIMIA YHDESSÄ LAPSEN SEKÄ LAPSEN VANHEMMAN TAI MUUN HUOLTAJAN KANSSA LAPSEN TASAPAINOISEN KEHITYKSEN JA KOKONAISVALTAISEN HYVINVOINNIN PARHAAKSI SEKÄ TUKEA LAPSEN VANHEMPAA TAI MUUTA HUOLTAJAA KASVATUSTYÖSSÄ

Varhaiskasvatuksen toimintamuodot

Parkanossa varhaiskasvatusta toteutetaan perhepäivähoidossa ja päiväkodeissa varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti yhteistyössä huoltajien ja muiden toimijoiden kanssa. Varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteet ohjaavat kaikkia varhaiskasvatuksen toimintamuotoja.

PERHEPÄIVÄHOITO

Perhepäivähoito toteutuu hoitajan omassa kodissa ja mahdollistaa kiinteän suhteen syntymisen hoitajan ja lapsen sekä hoitajan ja huoltajien välillä.

Perhepäivähoitaja vastaa oman ryhmänsä varhaiskasvatustoiminnasta.

Perhepäivähoidon johtaminen tukee perhepäivähoitajien tavoitteellista toiminnan suunnittelua ja toteuttamista.

VUOROHOITO

Vuorohoitoa järjestetään Kuttikallion päiväkodissa. Ympärivuorokautista hoitoa järjestetään tarpeen mukaan.

Vuorohoito on tarkoitettu huoltajien vuorotyöstä tai opiskelusta johtuviin tarpeisiin.

Lasten yksilölliset hoitoajat huomioidaan toiminnan pedagogisessa suunnittelussa ja toteuttamisessa.

PÄIVÄKOTI

Päiväkotien pedagogiset ratkaisut, pienryhmätoiminta, ulkoilut, retket ja muut yhteiset toimintahetket ovat osa päiväkotien toimintakulttuuria.

Päiväkotien henkilöstö on moniammatillista ja laadukas varhaiskasvatus toteutuu ottamalla kaikkien ammattitaito ja osaaminen käyttöön.

Varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan pedagogiigan rooli ja merkitys korostuvat ja kokonaisvastuu ryhmän toiminnasta on varhaiskasvatuksen opettajalla.

Lapsen varhaiskasvatuspolku Parkanossa

Lapselle haetaan varhaiskasvatuspaikkaa Parkanon kaupungin nettisivulta löytyvällä lomakkeella. https://parkano.epal-velu.fi/paivahoito/Varhaiskasvatus-_ja_esiopetushakemus_21800315.html

Varhaiskasvatuspäätöksen saatuaan perhe tulee tutustumaan varhaiskasvatusyksikköön. Tutustumisen yhteydessä sovitaan aloituskeskustelun ajankohdasta. Tutustumiskeskustelussa huoltajat kertovat lapsestaan tärkeänä pitämiään asioita, ja saavat henkilöstöltä tietoa lapsiryhmästä ja sen toiminnasta. Lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa henkilöstö tutustuu lapseen ja havainnoi hänen kiinnostuksen kohteitaan, ryhmässä toimimistaan ja vuorovaikutusta ryhmän sisällä.

Varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on varhaiskasvatuslain turvaama oikeus saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Näiden toteuttamiseksi laaditaan jokaiselle lapselle oma varhaiskasvatussuunnitelma. Varhaiskasvatuksen opettaja käy huoltajien kanssa Vasu- keskustelun. Huoltajien kanssa arvioidaan lapsen edellisen vasun toteutumista ja suunnitellaan tulevaa. Lapsen mielipide ja toiveet tulee huomioida varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa, lapsi voi osallistua Vasu-keskusteluun. Varhaiskasvatuksen opettaja kirjaa huoltajien kanssa sovitut tavoitteet, ja kuinka ne huomioidaan ryhmän pedagogisessa toiminnassa. Perhepäivähoidossa perhepäivähoitaja käy Vasu-keskustelun huoltajien kanssa. Perhepäivähoitaja keskustelee oman ryhmänsä lasten Vasuista esimiehensä kanssa

Lapsen vasuun kirjataan myös lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen osallistuvat tarpeen mukaan lapsen kehitystä ja oppimista tukevat asiantuntijat. Jos lapsella on jokin pitkäaikainen sairaus, joka vaatii lääkehoitoa, kirjataan se lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Lapsen vasua päivitetään tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran vuodessa.

PEDAGOGISEN TOIMINNAN VIITEKEHYS

Varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa ja sen toteuttamista kuvaa kokonaisvaltaisuus ja inklusiivisuus. Tavoitteena on edistää lasten oppimista ja hyvinvointia sekä laaja-alaista osaamista. Pedagoginen toiminta toteutuu lasten ja henkilöstön välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteisessä toiminnassa. Lasten omaehtoinen, henkilöstön ja lasten yhdessä ideoima sekä henkilöstön johdolla suunniteltu toiminta täydentävät toisiaan. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta läpäisee kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuuden.

Tavoitteellisen ja inklusiivisen toiminnan perustan luovat arvoperusta, oppimiskäsitys, niihin pohjautuva toimintakulttuuri sekä monipuoliset oppimisympäristöt, yhteistyö, työtavat ja lapsen tuki. Oppimisen alueet sekä lapsen mielenkiinnon kohteet ja tarpeet sekä hänen kasvuympäristöönsä liittyvät merkitykselliset asiat ovat toiminnan suunnittelun lähtökohtana. Laadukkaan pedagogisen toiminnan edellytyksenä on suunnitelmallinen dokumentointi, arviointi ja kehittäminen.

YHTEISTYÖ VARHAISKASVATUKSESSA

Yhteistyöllä tuetaan lapsen varhaiskasvatuksen järjestämistä siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Vastuu yhteistyön toteutumisesta ja suunnitelmallisuudesta on varhaiskasvatuksen järjestäjillä. He vastaavat myös siitä, että yhteistyötä toteutetaan tarvittaessa monialaisesti.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Lapsen näkökulmasta on tärkeää, että huoltajat ja henkilöstö nivovat yhteen lasta koskevat tiedot ja kokemukset pohjaksi lapsen hyväksi tehtävälle työlle. Myönteinen asenne yhteistyöhön ja yhtenevät toimintatavat tuovat turvaa lapselle. Yhteistyö on vuorovaikutteista ja edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä aloitteellisuutta ja aktiivisuutta. Yhteistyössä huomioidaan perheiden moninaisuus, lasten yksilölliset tarpeet sekä huoltajuuteen ja vanhemmuuteen liittyvät kysymykset. Huoltajan sekä henkilöstön havainnot ja keskustelut lapsen päivittäisistä tapahtumista ja kokemuksista luovat pohjan lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamiselle. Kannustavat ja lapsen kehitystä ja oppimista myönteisesti kuvaavat viestit ovat tärkeitä. Yhteistyön merkitys on erityisen tärkeää siirtymävaiheissa, kuten lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa ja varhaiskasvatuksen aikaisissa siirtymissä, lapsen vaihtaessa päiväkotia tai aloittaessa esiopetuksen. Lasten huoltajilla tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä henkilöstön ja lasten kanssa. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä. Yhteistyö voi tukea myös huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta. Huoltajien verkostoituminen ja yhteinen toiminta erilaisissa tilaisuuksissa vahvistaa yhteisöllisyyttä ja antaa tukea henkilöstön työlle.

Yhteistyö eri tahojen kanssa

Yhteistyön tavoitteena on varmistaa laadukkaan varhaiskasvatuksen toteuttaminen ja kehittäminen toimintayksiköissä lasten tarpeita vastaavasti. Parkanossa monialaista yhteistyötä toteutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon sekä sivistystoimen ammattilaisten kanssa lasten hyvinvoinnin, kasvun ja kehityksen tukemiseksi.

Yhteistyön merkitys korostuu, kun jollain taholla herää huoli lapsen kehityksestä tai hyvinvoinnista tai kun lapsen tukea suunnitellaan ja järjestetään. Laajaan terveystarkastukseen sisällytetään varhaiskasvatuksen henkilöstön arvio alle kouluikäisen lapsen selviytymisestä ja hyvinvoinnista varhaiskasvatuksessa huoltajan kirjallisella suostumuksella. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan antama arvio on tärkeä osa lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin arviointia sekä tuen tarpeiden varhaista tunnistamista monialaisessa yhteistyössä.

Yhteistyö eri toimijoiden kanssa tukee varhaiskasvatuksen tavoitteita ja lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta.
Tavoitteena on toimia yhdessä parkanolaisten lapsiperheiden parhaaksi. Rakenteet ja toimintatavat ovat joustavia ja käytänteitä muutetaan tarpeiden mukaan.

”Tavoitteena on toimia yhdessä parkanolaisten lapsiperheiden parhaaksi.”

KESKEISIMPIÄ YHTEISTYÖKUMPPANEITA OVAT:

- KIRJASTO
- LASTENNEUVOLA
- PERHEIDEN TALO OKSA
- SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON AMMATTILAISET
- SIVISTYSTOIMI
- LASTENSUOJELU
- PALO- JA PELASTUSTOIMI
- KATSOMUSYHTEISÖT KUTEN SEURAKUNNAT
- KOLMANNEN SEKTORIN TOIMIJAT MM: URHEILUSEURAT, MARTAT, MLL

OPPIMISKÄSITYS

Oppimiskäsitys pohjautuu ajatukseen, jossa lapset kasvavat, kehittyvät ja oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Parkanon varhaiskasvatuksessa painotetaan lämmintä vuorovaikutusta, ja aikuisen sensitiivistä suhtautumista lapseen. Lapsi nähdään aktiivisena toimijana. Lapset ovat synnynnäisesti uteliaita ja haluavat oppia uutta, kerrata ja toistaa asioita.

Oppimistapahtumassa yhdistyvät tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, kokemukset, kieli ja ajattelu. Varhaiskasvatuksessa oppimisen lähtökohtana ovat lasten aiemmat kokemukset, heidän mielenkiinnon kohteensa ja osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla asioilla on yhteys lasten kehittyviin valmiuksiin sekä muuhun kokemusmaailmaan ja kulttuuriseen taustaan. Lapset oppivat parhaiten voidessaan hyvin ja kokiessaan olonsa turvalliseksi. Henkilöstön tulee tukea lasten uteliaisuutta, ja mahdollistaa oppiminen hyödyntäen moninaista oppimisympäristöä. Itsetunnon vahvistaminen ja mahdollisuus oppimiskokemusten toistoihin kasvattavat sinnikkyyttä. Lapsella pitää olla mahdollisuus epäonnistua turvallisessa ympäristössä, ja toistojen kautta yrittää uudelleen ja oppia uusia asioita. Lasten tulee saada kokea iloa ja onnistumisen tunnetta itsestään ja omasta toiminnastaan.

”Oppimista tapahtuu leikkien, tutkien, liikkuen, toimien ja itseään ilmaisten.”

Vuorovaikutuksessa tasavertainen kohtaaminen lasten ja aikuisten välillä, lasten keskinäisissä suhteissa ja koko ryhmän toiminnassa on tärkeää. Osallisuuden kokemus ja vuorovaikutus ryhmässä vahvistavat oppimista, osallisuutta ja ryhmään kuulumisen tunnetta. Henkilöstön tulee ylläpitää positiivista ilmapiiriä, joka luo yhteenkuuluvuuden tunnetta ja vahvistaa lapsen myönteisiä tunnekokemuksia.

Varhaiskasvatuksessa oppimisen perusteena on leikki, leikin tulee olla motivoivaa ja iloa tuottavaa toimintaa. Leikin avulla lapset oppivat erilaisia taitoja ja omaksuvat tietoja. Varhaiskasvatuksessa tulee ymmärtää leikin itseisarvo lapselle sekä sen pedagoginen merkitys oppimisessa ja lasten kokonaisvaltaisessa kehityksessä ja hyvinvoinnissa.

Hyvä oppimiskokemus vahvistaa;

- **Itsetuntoa**
- **Onnistumisen kokemusta itsestä ja toisista**
- **Sinnikkyyttä**
- **Ryhmään kuulumisen tunnetta**

OPPIMISYMPÄRISTÖ

Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, inklusiivinen, terveellinen ja turvallinen sekä esteetön oppimisympäristö. Oppimisympäristöllä tarkoitetaan käytössä olevia tiloja, yhteisöjä, käytäntöjä ja välineitä, jotka tukevat lasten oppimista, ja vuorovaikutusta.

Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja rakennetaan yhdessä lasten kanssa. Niiden tulee tukea lasten luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua sekä ohjata leikkiin, fyysiseen aktiivisuuteen, tutkimiseen sekä taiteelliseen ilmaisuun ja kokemiseen. Lapsilla tulee olla mahdollisuus tutkia maailmaa kaikilla aisteillaan ja koko kehollaan.

Oppimisympäristöt tarjoavat lapsille vaihtoehtoja mieluisaan tekemiseen, monipuoliseen ja vauhdikkaaseen liikkumiseen, leikkeihin ja peleihin sekä rauhalliseen oleiluun ja lepoon. Oppimisympäristöissä kiinnitetään huomio lasten monipuolisiin liikkumismahdollisuuksiin ja sallivuuteen. Lasten ideat, leikit ja heidän tekemänsä työt näkyvät ja saavat arvostusta oppimisympäristöissä.

Oppimisympäristöissä voidaan toteuttaa monenlaista pedagogista toimintaa ja ne muuntuvat tarpeen mukaan. Henkilöstön tulee ottaa huomioon lasten kiinnostuksen kohteet, yksilölliset taidot ja tarpeet. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä toimitaan joustavasti erikokoisissa ryhmissä, joissa jokaisella yhteisön jäsenellä on mahdollisuus osallistua toimintaan ja vuorovaikutukseen. Toiminta pedagogisesti tarkoituksenmukaisissa ryhmissä edistää lasten ja henkilöstön keskittymistä sekä lapsilähtöistä toimintaa.

Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat auttavat luomaan ilmapiiriltään turvallisen, muita kunnioittavan ja yhteisvastuullisen oppimisympäristön. Turvallisessa ilmapiirissä erilaisten tunteiden näyttäminen on sallittua ja henkilöstö auttaa lapsia tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelyssä. Lapsia rohkaistaan kysymään, ja lasten kysymyksiin vastataan.

Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja kehitetään siten, että ne vahvistavat yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Tämä mahdollistaa perinteisten sukupuolistereotypioiden rikkomisen. Oppimisympäristöissä edistetään lasten kielellistä kehitystä ja kielitietoisuutta sekä tuodaan näkyväksi kulttuurista moninaisuutta. Hyvä oppimisympäristö mahdollistaa lasten monipuolisen liikkumisen.

Lasten saatavilla ja käytössä tulee olla riittävästi monipuolisia, ikätasoisia, pedagogisia ja turvallisia leikki- ja toimintavälineitä, ja niissä on huomioitava lasten yksilölliset tuen tarpeet ja mielenkiinnonkohteet. Lasten ideat tulee ottaa huomioon uusien välineiden ja lelujen hankinnassa. Tieto- ja viestintäteknologia on osa monipuolista ja lasta osallistavaa oppimisympäristöä. Varhaiskasvatuksessa käytetään digitaalisia välineitä, sovelluksia, ja ympäristöjä tarkoituksenmukaisella tavalla. Lasten omia digitaalisia laitteita, leluja ja muita välineitä käytetään varhaiskasvatuksen järjestäjän määrittämällä tavalla ja niiden käytöstä sovitaan huoltajien kanssa. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa voi tapahtua vieraillen sekä fyysisesti että virtuaalisesti

LUONTOKOHTEET

- METSÄMUSEO
- VISURIN METSÄPOLKU
- SEITSEMISEN KANSALLISPUISTO
- KALLION LUONTOPOLKU
- LÄHILUONTO

KULTTUURI

- KIRJASTO
- KONSERTIT
- VIERAILEVAT KULTTUURIOSAAJAT
- MUSEOT
- DIGITAALISET YMPÄRISTÖT

LIIKUNTAPAIKAT & PUISTOT

- JÄÄHALLI
- URHEILUTALO JA PONTEVAN TALO
- YLEISURHEILUKENTTÄ
- PURURADAT
- KOULU- JA KULTTUURIKAMPUS KAARNAN LIIKUNTATILAT JA ULKOILUALUE
- KÄENKOSKEN KUNTORATA/HIIHTOLATU
- LEIKKIPUISTOT
- FRISBEEGOLFRADAT

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN

Laadukas varhaiskasvatus vahvistaa lasten laaja-alaista osaamista. Laaja-alainen osaaminen muodostuu tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon kokonaisuudesta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja sekä toimia tilanteen edellyttämällä tavalla. Varhaiskasvatuksen toiminta, eri oppimisympäristöjen käyttäminen, hyvinvoinnin ja oppimisen tukeminen vaikuttavat laaja-alaisen oppimisen kehittymiseen.

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa ihmisten ja ympäristön kanssa ja muodostaen perustan elinikäiselle oppimiselle. Tiedon hankinta, jäsentäminen ja uudenluominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua, jonka perustaa luodaan varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten ajattelun ja oppimisen taitoja.

Lasten ajattelu ja oppiminen kehittyvät monipuolisten ja merkityksellisten kokemusten avulla. Ihmettelylle, oivaltamiselle sekä oppimisen ilolle tulee olla tilaa. Leikissä lapsilla on mahdollisuus käyttää mielikuvitustaan ja luovuuttaan, kokeilla yhdessä ideoitaan ja tutkia maailmaa. Lasten kanssaan iloitaan onnistumisista ja heitä kannustetaan keksimään ratkaisuja arjen tilanteissa. Päivittäinen, riittävä fyysinen aktiivisuus tukee lasten ajattelua ja oppimista. Toiminnan pedagoginen dokumentointi, sekä yhteinen pohdinta auttavat lapsia havaitsemaan oppimistaan ja tunnistamaan vahvuuksiaan. Tämä vahvistaa lasten uskoa omiin kykyihinsä.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin, kieliin ja kulttuureihin. Heitä ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Yhteistyöhön perustuva toiminta luo mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lasten kanssa harjoitellaan asettumista toisen asemaan, opetellaan tarkastelemaan asioita eri näkökulmista sekä ratkaisemaan ristiriitatilanteita rakentavasti. Tämä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja.

Varhaiskasvatuksessa saadut kokemukset, tiedot ja taidot kulttuuriperinnöstä vahvistavat lapsen kykyä omaksua, käyttää ja muuttaa kulttuuria. Esimerkiksi leikit, ruokailuhetket ja juhlat tarjoavat tilaisuuksia jakaa kokemuksia erilaisista perinteistä ja tavoista.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävän elämäntavan mukaisia valintoja. Varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Lasten itsenäisyyden asteittaista lisääntymistä tuetaan. Lapsia autetaan ja heitä kannustetaan pyytämään apua sitä tarvitessaan. Lasten kanssa harjoitellaan erilaisia taitoja kuten pukeutumista, ruokailua sekä henkilökohtaisesta hygieniasta ja omista tavaroista huolehtimista. Lapsia ohjataan toimimaan vastuullisesti ja turval-

lisesti varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä kuten lähiluonnossa ja liikenteessä. Lasten kanssa käsitellään heidän hyvinvointiaan edistäviä asioita kuten levon, ravinnon, liikunnan ja mielen hyvinvoinnin merkitystä. Lapsia autetaan tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelyssä. Lasten tunnetaidot vahvistuvat, kun heidän kanssaan opetellaan havaitsemaan, tiedostamaan ja nimeämään tunteita. Lapsia ohjataan myös kunnioittamaan ja suojelemaan omaa ja toisten kehoa.

Monilukutaito

Monilukutaitoa tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, vuorovaikutuksessa sekä yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Monilukutaito edistää lasten kasvatuksellista ja koulutuksellista tasa-arvoa. Monilukutaito on kulttuurisesti moninaisten viestien ja ympäröivän maailman ymmärtämisen sekä vuorovaikutuksen näkökulmasta keskeinen perustaito. Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Monilukutaidon perustana on laaja tekstikäsitys, jonka mukaan erilaiset tekstit voivat olla muun muassa kirjoitetussa, puhutussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa. Siihen sisältyy erilaisia lukutaitoja kuten kuvan lukutaito, numeerinen lukutaito, medialukutaito ja peruslukutaito. Monilukutaito liittyy kiinteästi ajattelun ja oppimisen taitoihin. Lasten kanssa nimetään asioita ja esineitä sekä opetellaan erilaisia käsitteitä. Lapsia innostetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan viestejä erilaisissa, myös digitaalisissa, ympäristöissä.

Digitaalinen osaaminen

Digitaalisuus on osa yhteiskuntaa, jossa lapsi kasvaa. Digitaalista osaamista tarvitaan ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, yhteiskunnassa toimimisessa ja oppimisessa. Digitaalisen osaamisen vahvistaminen edistää lasten koulutuksellista tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on yhteistyössä kotien kanssa tukea lapsen ymmärrystä digitaalisuudesta. Lasten kanssa tutkitaan ja havainnoidaan

digitaalisuuden roolia arkielämässä. Digitaalisia välineitä, sovelluksia ja ympäristöjä hyödynnetään dokumentoinnissa, leikeissä, vuorovaikutuksessa, peleissä, tutkimisessa, liikkumisessa ja taiteellisessa kokemisessa ja tuottamisessa. Mahdollisuudet harjoitella, kokeilla ja tuottaa sisältöjä itse ja muiden lasten kanssa käyttäen apuna digitaalisia välineitä edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja sekä monilukutaitoa. Henkilöstö ohjaa lapsia digitaalisten ympäristöjen monipuoliseen, vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämään vaikuttavissa asioissa. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja aloitteisiin vastaaminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapset suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat toimintaa yhdessä henkilöstön kanssa. Samalla lapset oppivat vuorovaikutustaitoja sekä yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Henkilöstö huolehtii siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa. Osallistumisen ja vaikuttamisen

kautta lasten käsitys itsestään kehittyy, itseluottamus kasvaa ja yhteisössä tarvittavat sosiaaliset taidot muovautuvat

LAAJA-ALAISEN OSAAMISEN TOTEUTUMINEN METSÄRETKELLÄ

AJATTELU JA OPPIMINEN	•JOKAMIEHEN OIKEUDET •LUONNON ILMIÖT •ARVOSTAVA SUHTAUTUMINEN LUONTOON
KULTTUURINEN OSAAMINEN, VUOROVAIKUTUS JA ILMAISU	•MYÖNTEINEN SUHTAUTUMINEN LUONTOON •LUONNONMATERIAALIEN KÄYTTÄMINEN TAITEELLISESSSA ILMAISUSSA
ITSESTÄ HUOLEHTIMINEN JA ARJEN TAIDOT	•TURVALLINEN LIIKKUMINEN METSÄSSÄ •VARUSTEISTA HUOLEHTIMINEN •MOTORISTEN TAITOJEN HARJOITTELU
MONILUKUTAITO	•KUVANLUKUTAITO ESIMERKIKSI KARTANLUKUTAITO •NIMETÄÄN ASIOITA JA ESINEITÄ
DIGITAALINEN OSAAMINEN	•TIEDON HAKU ÄLYLAITTEELLA •KUVAAMINEN ÄLYLAITTEELLA
OSALLITSTUMINEN JA VAIKUTTAMINEN	•YHTEINEN RETKEN SUUNNITTELU •RETKIKOHTEEN VALINTA JA RETKEN TOTEUTUS

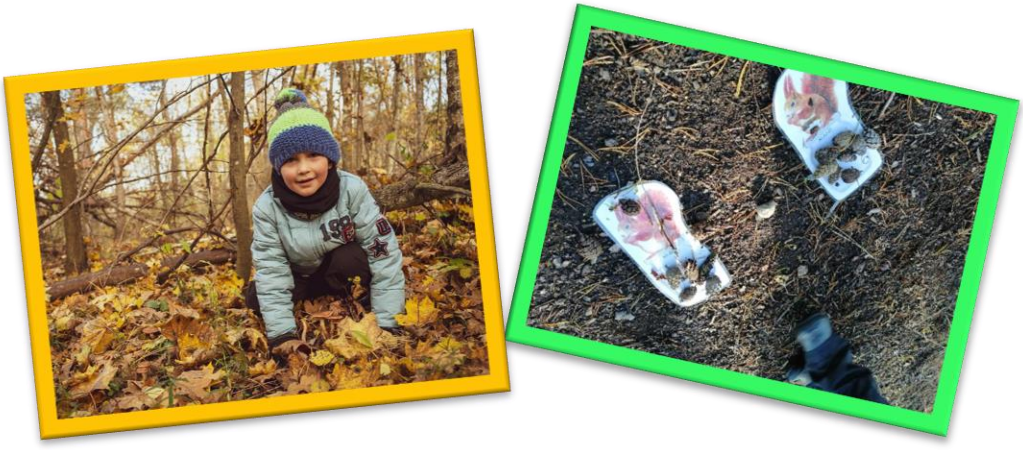

TOIMINTAKULTTUURI JA LEIKIN PEDAGOGIIKKA

Toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutunut tapa toimia, joka muovautuu yhteisön vuorovaikutuksessa. Varhaiskasvatuksen järjestäjän ja varhaiskasvatusta johtavien henkilöiden tehtävänä on luoda edellytykset toimintakulttuurin kehittämiselle ja arvioinnille varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa ja yksiköissä.
Toimintakulttuuria muovaavat tiedostetut, tiedostamattomat ja joskus myös tahattomat tekijät. Yhteisön kaikki jäsenet vaikuttavat toimintakulttuuriin, ja se puolestaan vaikuttaa kaikkiin jäseniin riippumatta siitä, tunnistetaanko sen merkitys vai ei.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu mm:

- **Arvoista ja periaatteista**
- **Työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta**
- **Oppimisympäristöistä ja työtavoista**
- **Yhteistyöstä ja sen eri muodoista**
- **Vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä**
- **Henkilöstön osaamisesta**
- **Ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta**
- **Johtamisrakenteista ja käytänteistä**
- **Toiminnan organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista**

Inklusiivisessa varhaiskasvatuksessa kaikkien työtapojen tulee tukea lapsen kehitystä ja oppimista. Ne tulee myös pystyä pedagogisesti perustelemaan. Henkilöstön on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyy mallina lapsille, jotka omaksuvat varhaiskasvatusyhteisön arvoja, asenteita ja tapoja.

Toimintakulttuuri vaikuttaa varhaiskasvatuksen laatuun. Sillä on keskeinen merkitys varhaiskasvatuksen toteuttamisessa ja tavoitteiden saavuttamisessa. Varhaiskasvatustyön tavoitteita tukeva toimintakulttuuri luo suotuisat olosuhteet lasten kehitykselle, oppimiselle, osallisuudelle, turvallisuudelle, hyvinvoinnille sekä kestävälle elämäntavalle.

Johtaminen vaikuttaa keskeisesti varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin, sen kehittämiseen ja laatuun. Varhaiskasvatuksen johtamisen lähtökohtana on jokaisen lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen. Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää pedagogiikan johtamista, joka on varhaiskasvatuksen kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, arviointia ja kehittämistä. Se sisältää kaikki ne toimenpiteet, joilla luodaan edellytykset henkilöstön hyville työolosuhteille, ammatillisen osaamisen ja koulutuksen hyödyntämiselle ja kehittämiselle sekä pedagogiselle toiminnalle.

Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on inklusiivinen varhaiskasvatus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Inklusiivisessa varhaiskasvatuksessa pyritään vahvistamaan lapsen osallisuutta ja yhteenkuuluvuuden tunnetta ympäristöstä aiheutuvia osallistumisen esteitä purkamalla, lapsen yksilölliset tuen tarpeet tunnistamalla ja niihin vastaamalla.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria kehitetään inkluusion periaatteiden mukaisesti, ja se liittyy kokonaisvaltaisesti pedagogisen toiminnan toteuttamiseen. Inklusiivinen toimintakulttuuri edistää lapsen osallisuutta ja oppimista sekä vastaa jokaisen lapsen erilaisiin tarpeisiin. Lapselle tarjotaan sopivia oppimisen haasteita, ja turvataan tarvittava tuki. Oppimisympäristöjä arvioidaan ja kehitetään yhdessä lasten kanssa heille sopiviksi.

Parkanossa toimintakulttuuriin vaikuttavien tekijöiden tiedostaminen ja toimintakulttuurin kehittäminen ovat tärkeä osa varhaiskasvatuksen toteuttamista. Lasten näkökulma on aina ensisijainen ja toimintatapojen tulee olla sellaisia, että ne mahdollistavat kiireettömyyden, asioihin syventymisen ja keskeytyksettömän leikin. Henkilöstön läsnäolo on välttämätöntä, jotta toimintaa voidaan syventää ja jotta lapsilla on mahdollisuus sitoutua pitkäkestoiseen leikkiin ja muuhun toimintaan.
Yhteisön toimintakulttuuri muuttuu jatkuvasti ja sitä tulee myös arvioida ja kehittää. Yhteisiin tavoitteisiin sitoutuminen edistää arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista. Jatkuvan kehittämisen perusedellytys on, että henkilöstö ymmärtää oman toimintansa taustalla vaikuttavien arvojen, tietojen ja uskomusten merkityksen sekä osaa arvioida niitä. Kehittämisessä on tärkeää toisia arvostava, koko yhteisöä osallistava ja luottamusta rakentava dialogi.

Varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja kehitettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. Lapsen etua on harkittava yksittäisen lapsen, lapsiryhmän ja yleensä lasten kannalta tapaus- ja tilannekohtaisesti.

Oppiva yhteisö

Varhaiskasvatuksessa toimitaan yhteisönä, jossa lapset ja henkilöstö oppivat yhdessä ja toisiltaan. Oppivassa yhteisössä on tilaa erilaisille mielipiteille ja tunteille. Lapsia ja henkilöstöä kannustetaan rohkeasti jakamaan ajatuksiaan ja kokeilemaan uudenlaisia toimintatapoja. Jatkuvasti toimintaansa arvioiva ja kehittävä yhteisö haastaa itseään sekä tunnistaa ja hyödyntää vahvuuksiaan. Oppivassa yhteisössä arvostetaan kunnioittavaa ja huomaavaista käytöstä. Yhteisö rohkaisee kokeiluun, yrittämiseen ja sinnikkyyteen sekä sallii myös erehtymisen.

Henkilöstöä kannustetaan itsearviointiin, tiedon ja osaamisen jakamiseen ja samalla ammatilliseen kehittymiseen. Yhdessä sovittujen tavoitteiden ja tehtävien pohdinta, oman työn säännöllinen arviointi sekä huoltajilta ja muilta yhteistyökumppaneilta saatu palaute edistävät yhteisön oppimista.

”Leikki saa näkyä ja kuulua.”

Leikin pedagogiikka

Leikkiin kannustavassa inklusiivisessa toimintakulttuurissa tunnustetaan leikin merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle. Henkilöstö tunnistaa leikkiä rajoittavia tekijöitä ja kehittää leikkiä edistäviä toimintatapoja ja oppimisympäristöjä. Henkilöstö tukee toiminnallaan kaikkien lasten leikkiä ja yhdessä leikkimistä. Avustetaan leikkiä alkuun, jolloin on mahdollisuuksia tukea lapsen leikkiin pääsyä. Tarvittaessa ollaan leikissä leikkiroolissa mallintamassa ja tukemassa lasten kommunikointia (ilmaisu, kuunteleminen, neuvottelu). Sanoitetaan leikin kulkua (autetaan juonen rakentumista), käytetään apuna kuvia ja vahvistetaan leikissä pysymistä sekä lasten taitoa antaa ja vastaanottaa palautetta (määräily, leikin rikkominen ja yhteinen käsitys säännöistä). Lapsilla ja henkilöstöllä on mahdollisuus kokea yhdessä tekemisen ja leikin iloa. Yhteisössä kannustetaan kaikkia kekseliäisyyteen, mielikuvituksen käyttöön, omaan ilmaisuun ja luovuuteen. Leikki saa näkyä ja kuulua. Lasten leikkialoitteille, kokeiluille ja elämyksille annetaan tilaa, aikaa ja leikkirauhaa. Leikkiville lapsille ja aikuisille mahdollistetaan keskittyminen leikkiin.

Lasten leikit heijastavat aina sitä yhteiskuntaa, jossa elämme tai lapset elävät. Henkilöstön on oltava perillä lasten leikkien sisällöstä ja teemoista. Leikkien havainnointi tuottaa arvokasta tietoa lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta ja leikkien kautta on mahdollista päästä sisälle lasten maailmaan ja lasten mielenkiinnon kohteisiin. Leikeistä nousevat teemat toimivat pohjana yhteisen toiminnan suunnittelulle.

Leikki mahdollistaa lasten keskinäisen vuorovaikutuksen toteutumisen. Henkilöstön tehtävänä on rikastaa leikkiä ja varmistaa kaikkien lasten osallisuuden toteutuminen vertaisryhmässä inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Toiset lapset tarvitsevat enemmän tukea leikkiin kiinnittymisessä ja vuorovaikutuksessa kuin toiset ja henkilöstön sensitiivisyys lasten tarpeille on keskeistä oppimisen ja kasvun mahdollistavan toiminnan turvaamisessa. Jokaisella lapsella tulee olla mahdollisuus olla osallisena yhteisissä leikeissä omien taitojensa ja valmiuksiensa mukaisesti.

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Toimintakulttuurissa edistetään osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa. Lasten, henkilöstön ja huoltajien aloitteita, näkemyksiä ja mielipiteitä arvostetaan. Tämä edellyttää inkluusioisuutta ja osallisuutta edistävien toimintatapojen sekä rakenteiden tietoista kehittämistä. Lasten ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista, vastuusta ja valintojen seurauksista kehittyy osallisuuden kautta.

Osallisuutta vahvistaa lasten sensitiivinen kohtaaminen ja myönteinen kokemus kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta. Lasten ja huoltajien osallistuminen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin edistää osallisuutta.

Yhdenvertaisuus ei merkitse samanlaisuutta. Toimintakulttuurin kehittämisen kannalta on tärkeää, että yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevista asenteista keskustellaan työyhteisössä. Lisäksi tulee pohtia, miten esimerkiksi kieleen, etnisyyteen, katsomukseen, vammaisuuteen, sukupuoleen ja sen moninaisuuteen liittyvät asenteet näkyvät puheissa, eleissä, teoissa ja toimintatavoissa.

Vuorovaikutuksen ja kielenkäytön mallit sekä tavat toimia stereotyyppisten oletusten mukaisesti välittyvät lapsille. Varhaiskasvatus on sukupuolisensitiivistä. Henkilöstö rohkaisee lapsia tekemään valintoja ilman sukupuoleen tai muihin henkilöön liittyviin seikkoihin sidottuja stereotyyppisiä rooleja ja ennakko-odotuksia. Henkilöstö tunnistaa lasten keskinäisten kohtaamisten eriarvoistavia piirteitä sekä puuttuu niihin hienotunteisesti ja johdonmukaisesti. Myönteisellä ja kannustavalla vuorovaikutuksella tuetaan lapsen oman identiteetin ja itsetunnon kehitystä.

”Osallisuutta vahvistaa lasten sensitiivinen kohtaaminen ja myönteinen kokemus kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta.”

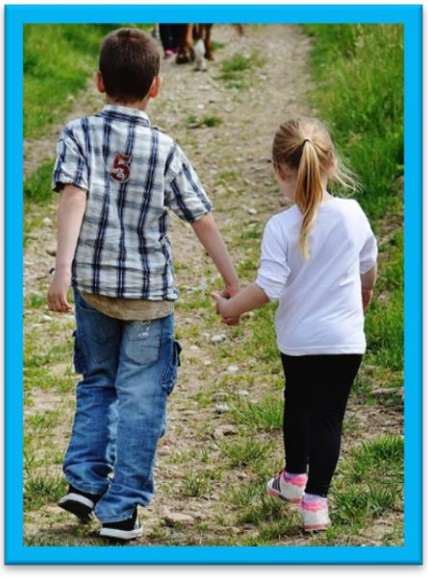

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Varhaiskasvatus on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa. Kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana. Yhteisössä tunnistetaan, että oikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen on perusoikeus.

Varhaiskasvatuksessa arvostetaan ja hyödynnetään moninaista kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä yhteisön ja ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Tämä edellyttää henkilöstöltä tietoa toisista kulttuureista ja erilaisista katsomuksista sekä taitoa nähdä ja ymmärtää asioita monesta näkökulmasta ja asettua toisen asemaan. Samalla edistetään kulttuurisesti kestävää kehitystä.

Kielitietoisessa varhaiskasvatuksessa tiedostetaan, että kielet ovat läsnä jatkuvasti ja kaikkialla. Henkilöstö ymmärtää kielen keskeisen merkityksen lasten kehityksessä ja oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan kuulumisessa. Henkilöstön tulee tiedostaa, että he ovat lapsille kielellisiä malleja, ja kiinnittää huomiota omaan kielenkäyttöönsä. Henkilöstö rohkaisee lapsia käyttämään kieltä monipuolisesti. Lasten kielelliset lähtökohdat huomioidaan, ja heille annetaan aikaa ja mahdollisuuksia vaihteleviin kielenkäytön tilanteisiin. Lasten osallisuuden takaamiseksi tulee varmistaa, että jokaisella lapsella on mahdollisuus tulla ymmärretyksi ja ymmärtää ympäristönsä tapahtumia.

Varhaiskasvatuksessa rakennetaan sellainen vuorovaikutusilmapiiri, missä jokaisen lapsen on turvallista ilmaista omat mielipiteensä ja jokaisen yksilön kulttuuria arvostetaan. Erilaisuutta arvostetaan ja siitä keskustellaan lasten kanssa positiivisessa hengessä.

”Kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana.”

OPPIMISEN ALUEET

Oppimisen alueet kuvaavat varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Ne ohjaavat henkilöstöä monipuolisen ja eheytetyn pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa yhdessä lasten kanssa. Lapsilla on oikeus saada monipuolisia kokemuksia oppimisen eri alueista. Oppimisen alueet eivät ole erikseen toteutettavia, toisistaan irrallisia kokonaisuuksia, vaan niiden aihepiirejä yhdistetään ja sovelletaan lasten mielenkiinnon kohteiden ja osaamisen mukaisesti.

Oppimisen alueet on ryhmitelty esiopetussuunnitelman perusteiden mukaisesti viideksi kokonaisuudeksi:

Lasten mielenkiinnon kohteet ja kysymykset ovat toiminnan keskeinen lähtökohta. Aihepiirit voivat nousta esimerkiksi leikeistä, saduista, retkistä tai spontaaneista vuorovaikutustilanteista lasten ja henkilöstön kesken tai lasten keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Tapa, jolla oppimisen alueiden tavoitteita käsitellään, vaihtelee valittujen aihepiirien, tilanteiden ja lasten oppimisen mukaan. Henkilöstön tehtävänä on varmistaa, että pedagoginen toiminta edistää eri-ikäisten lasten kehitystä ja oppimista.

Kielten rikas maailma

Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten kielellisten taitojen ja valmiuksien sekä kielellisten identiteettien kehittymistä. Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin, teksteihin ja kulttuureihin.

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde, että väline. Sen avulla lapsi ottaa haltuun erilaisia tilanteita ja asioita sekä toimii vuorovaikutuksessa muiden kanssa, ilmaisee itseään ja hankkii tietoa. Lasten kielellistä kehitystä tukee monipuolinen varhaiskasvatuksen kieliympäristö sekä yhteistyö huoltajien kanssa.

Lasten puheen tuottamisen taitojen kehittymistä seurataan ja ohjataan. Lasten kanssa kiinnitetään huomiota myös äänensävyihin ja äänenpainoihin.
Lasten kielen käyttötaitoja ohjataan ja kielen käyttöä pohditaan yhdessä lasten kanssa eri tilanteissa. Lasten kanssa harjoitellaan kertomista, selittämistä ja puheen vuorottelua. Lisäksi eläytyminen, huumorin käyttö sekä hyvien tapojen opettelu vahvistavat lasten kielen käyttötaitoja. Kielellisen muistin ja sanavarannon kehittymistä tukevat esimerkiksi lorujen ja laululeikkien käyttö, kielellä leikittely, nimeäminen sekä kuvaavien sanojen käyttäminen. Kiireetön keskustelu ja lukeminen sekä tarinoiden kerronta tarjoavat mahdollisuuksia pohtia sanojen ja tekstien merkityksiä ja opetella uusia käsitteitä asiayhteyksissä.

Vuorovaikutustaitojen kehittymisen kannalta lasten kokemukset kuulluksi tulemisesta ja siitä, että heidän aloitteisiinsa vastataan, ovat tärkeitä. Henkilöstön sensitiivisyys ja reagointi myös lasten non-verbaaleihin viesteihin on keskeistä. Vuorovaikutustaitojen kehittymistä tuetaan kannustamalla lapsia kommunikoimaan toisten lasten ja henkilöstön kanssa.

Johdonmukainen toiminnan sanallistaminen ja keskusteleminen tukevat lasten sanavarannon kehittymistä. Erilaisissa varhaiskasvatuksen tilanteissa käytetään kuvailevaa ja tarkkaa kieltä. Tarvittaessa käytetään kuvia, esineitä ja tukiviittomia.

Lähiympäristön eri kielten havainnointi tukee lasten kielitietoisuuden kehittymistä. Henkilöstön tehtävänä on herättää ja lisätä lasten kiinnostusta suullista ja kirjoitettua kieltä sekä vähitellen myös lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielen havainnoinnin ja tutkimisen avulla suunnataan lasten huomiota sanojen merkityksistä kielen muotoihin ja rakenteisiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänteisiin
Varhaiskasvatuksessa käytetään rikkaita ja vaihtelevia tekstejä. Lasten kanssa tutustutaan monipuolisesti lastenkirjallisuuteen. Lapsille kerrotaan tarinoita, ja heitä kannustetaan itse keksimään niitä.

KEHITTYVÄT KIELELLISET IDENTITEETIT

- **VUOROVAIKUTUSTAIDOT**
- **KIELEN KÄYTTÖTAIDOT**
- **KIELELLINEN MUISTI JA SANAVARASTO**
- **KIELEN YMMÄRTÄMISEN TAIDOT**
- **KIELITIETOISUUS**
- **PUHEEN TUOTTAMISEN TAIDOT**

Ilmaisun monet muodot

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tavoitteellisesti tukea lasten musiikillisen, kuvallisen sekä sanallisen ja kehollisen ilmaisun kehittämistä sekä tutustuttaa heitä eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Lasten ilmaisulla on luonteenomaista kokonaisvaltaisuus ja ilmaisun eri muotojen luova yhdisteleminen. Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen edistävät lasten oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuvaa sekä valmiuksia ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa.

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja luovat merkityksiä erilaisia eri ilmaisuntaitoja harjoittelemalla. Kyky kuvitella ja luoda mielikuvia on keskeistä myös lapsen eettisen ajattelun kehittymiselle. Kulttuuriperintöön, taiteeseen ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osaamista.

Kulttuuri on tärkeä osa lapsen identiteettiä. Taiteeseen ja kulttuuriin liittyvät kokemukset vahvistavat lasten kykyä omaksua, käyttää ja tuottaa kulttuuria.

Taidekasvatus sisältää sekä spontaania että ennalta suunniteltua toimintaa.

Ilmaisun ja oppimisen prosesseissa korostuu kokeilu, tutkiminen, tekemisen eri vaiheiden harjoittelu ja niiden dokumentointi. Jokaisen lapsen yksilöllistä ilmaisua tuetaan ja lasten yhteisille luoville prosesseille annetaan riittävästi aikaa ja tilaa.

Varhaiskasvatuksen musiikillisen ilmaisun tavoitteena on tuottaa lapsille musiikillisia kokemuksia sekä vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin.

Kuvallisen ilmaisun tavoitteena on kehittää lasten suhdetta kuvataiteeseen, muuhun visuaaliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön. Lapsilla on mahdollisuus nauttia kuvien tekemisestä sekä saada esteettisiä elämyksiä ja kokemuksia taiteen äärellä.

Suunnittelutaitoja, luovaa ongelmanratkaisua, hienomotorisia taitoja, rakenteiden, materiaalisen ja tekniikoiden tuntemusta sekä muotoilua harjoitellaan käsityöllisen toiminnan kuten muovailun, rakentelun, ompelun ja nikkaroinnin avulla.

Lapsia rohkaistaan sanalliseen ja keholliseen ilmaisuun esimerkiksi draaman, tanssin ja leikin keinoin. Tavoitteena on, että harjoitukset ja leikit tarjoavat lapsille mahdollisuuden monipuoliseen kielelliseen ja keholliseen kokemiseen, ilmaisuun ja viestintään.

Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän aloittaessaan varhaiskasvatuksen kodin ulkopuolella. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Varhaiskasvatuksen tehtävä on kehittää lapsen valmiuksia ymmärtää lähiyhteisön monimuotoisuutta ja harjoitella siinä toimimista. Tehtävää lähestytään eettisen ajattelun, katsomusten, lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden sekä median näkökulmista. Toiminnassa voidaan käyttää monipuolisesti esimerkiksi satuja, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa, erilaisia mediasisältöjä sekä vierailijoita, vierailuja ja lähiympäristö tapahtumia.

Eettisen ajattelun taitojen kehittymistä tuetaan pohtimalla lasten kanssa eri tilanteissa esiintyviä tai lapsia askarruttavia eettisiä kysymyksiä. Teemat voivat liittyä esimerkiksi ystävyyteen, oikean ja väärän erottamiseen, oikeudenmukaisuuteen tai pelon, surun ja ilon aiheisiin. Eettisiä kysymyksiä käsitellään lasten kanssa niin, että he voivat tuntea olonsa turvalliseksi ja hyväksytyksi. Lasten kanssa pohditaan myös ryhmän sääntöjä ja niiden perusteita.

Katsomuskasvatuksessa yhteisen tutustuminen kohteina ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja muut katsomukset. Uskonnottomuutta tarkastellaan muiden katsomusten rinnalla. Tavoitteena on edistää keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä eri katsomuksia kohtaan sekä tukea lasten kulttuuristen ja katsomuksellisten identiteettien kehittymistä. Lasten kanssa tutustutaan erilaisiin katsomuksiin ja niihin liittyviin perinteisiin.

Lähiyhteisön menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa historiallisiin asioihin sekä hyvän tulevaisuuden rakentamiseen. Lapsille luodaan madollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Tärkeitä tiedonlähteitä ovat lapset ja heidän henkilöhistoriansa, lähiyhteisön jäsenet, esineistö ja ympäristöt. Menneeseen aikaan voidaan tutustua esimerkiksi lasten isovanhempien lapsuuden leikkien ja musiikin avulla.

Nykyhetkeä tarkastellaan käsittelemällä lasten kanssa heitä askarruttavia tai kiinnostavia ajankohtaisia asioita. Tarkastelun kohteena ovat muun muassa ihmisten, sukupuolten ja perheiden moninaisuus. Tavoitteena on kasvattaa lapsia ymmärtämään, että ihmiset ovat erilaisia, mutta saman arvoisia.

On tärkeää pohtia myös tulevaisuutta ja sitä, miten voimme siihen vaikuttaa. Tulevaisuuden pohdinta voi liittyä esimerkiksi tulevan vuodenajan leikkien tai oman oppimisympäristön suunnitteluun.

Mediakasvatuksen tehtävänä on tukea lasten mahdollisuuksia toimia aktiivisesti ja ilmaista itseään yhteisössään. Lasten kanssa tutustutaan eri medioihin ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti turvallisissa ympäristöissä. Samalla harjoitellaan lähde- ja mediakriittisyyttä. Lapsia ohjataan käyttämään mediaa vastuullisesti. Mediassa esiintyviä teemoja voidaan käsitellä lasten kanssa esimerkiksi liikunnallisissa leikeissä, piirtämällä tai draaman keinoin.

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Varhaiskasvatuksen matemaattinen näkökulma tukee lasten kehittyviä valmiuksia havainnoida, jäsentää ja ymmärtää ympäristöään sekä syy- ja seuraussuhteita. Varhaiskasvatus tarjoaa oivaltamisen ja oppimisen iloa matemaattisen ajattelun eri vaiheissa oleville lapsille. Heitä innostetaan kiinnittämään huomiota päivittäisissä tilanteissa ilmenevään matematiikkaan sekä pohtimaan ja kuvailemaan havaintojaan esimerkiksi kehollisesti tai eri välineiden ja kuvien avulla. Heille tarjotaan mahdollisuutta luokitella, vertailla ja asettaa järjestykseen asioita ja esineitä – löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia. Kokeillaan mittaamista, käytetään sijainti- ja suhdekäsitteitä. Tilan ja tasojen hahmottamista harjoitetaan esimerkiksi liikuntaleikeissä, piirtäen tai eri välineiden avulla. Lapsia kannustetaan tutkimaan kappaleita ja niiden geometrisiä muotoja järjestämällä mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Aikakäsitettä avataan esimerkiksi vuorokauden- ja vuodenaikoja havainnoimalla.

Varhaiskasvatuksen ympäristökasvatukselliseen näkökulmaan kuuluu kolme ulottuvuutta: oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä sekä toimiminen ympäristön puolesta.

Lähiluonto sekä rakennettu ympäristö ovat sekä oppimisen kohteita, että oppimis- ja leikkiympäristöjä. Lapsi oppii nauttimaan ympäristöstä siinä retkeiltäessä ja sitä tutkiessa.

Varhaiskasvatuksen teknologiakasvatuksellinen näkökulma tutustuttaa lapsia tutkivaan ja kokeilevaan työtapaan, havainnoimaan teknologiaan sekä keksimään omia luovia ratkaisuja, sekä tutustutaan digitaalisiin laitteisiin ja sovelluksiin sekä niiden toimintaan. Heitä rohkaistaan tekemään kysymyksiä, etsimään niihin yhdessä vastauksia, tekemään päätelmiä ja toteuttamaan omia ideoitaan esimerkiksi rakennellen eri materiaaleista sekä kokeillen eri laitteiden toimintaperiaatteita.

”Lapsi oppii nauttimaan ympäristöstä siinä retkeiltäessä ja sitä tutkiessa.”

Kasvan, liikun ja kehityn

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on luoda pohja lasten terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle sekä fyysistä aktiivisuutta edistävälle elämäntavalle yhdessä huoltajien kanssa.

Ruokakasvatuksen näkökulma edistää myönteistä suhtautumista ruokaan ja syömiseen sekä tukee monipuolisia ja terveellisiä ruokatottumuksia. Lapsia ohjataan omatoimiseen ruokailuun ja monipuoliseen, riittävään syömiseen ilman painostusta. Päivittäisen ateriahetket järjestetään kiireettömässä ilmapiirissä opetellen ruokarauhaa ja hyviä pöytätapoja sekä yhdessä syömisen kulttuuria. Eri aistien avulla ja tutkimalla tutustutaan ruokiin, niiden alkuperään, ulkonäköön, koostumukseen ja makuominaisuuksiin. Ruoasta keskusteleminen, tarinat ja laulut edistävät lasten ruokasanaston kehittymistä.

Monipuolisen liikkumisen näkökulma

innostaa lapsia kokemaan liikunnan iloa sisällä ja ulkona, kaikkina vuodenaikoina, ohjatusti ja omaehtoisesti, vaihtelevilla kuormitustasoilla. Ryhmässä liikkuminen rakentaa lasten itsetuntoa sekä vuorovaikutus- ja itsesäätelytaitoja, kehontuntemusta ja –hallintaa.

Henkilöstön tehtävä on suunnitella päivän rakenne, sisä- ja ulkoympäristö sekä toiminnan sisällöt niin, että lapset voivat monipuolisesti nauttia liikkumisesta eri tilanteissa. Liikuntavälineet ovat lasten käytettävissä myös omaehtoisen liikunnan ja leikin aikana. Varhaiskasvatuksessa paneudutaan huolella monipuolisen liikunnan muotoihin, välineisiin ja paikkoihin.

Näin käsitellään myös lähiliikenteessä liikkumista turvalliseen liikkumiseen liittyviä sääntöjä ja tapoja. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hakea apuja sekä toimia turvallisesti erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä.

Terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksessa arvostetaan terveellisiä, turvallisia ja liikunnallisia elämäntapoja. Varhaiskasvatuksen yhteisössä liikutaan monipuolisesti sisällä ja ulkona, sekä vältetään pitkäkestoista istumista. Lasten hyvinvointia edistetään antamalla mahdollisuus päivän aikana rauhoittumiseen ja lepoon. Toimintakulttuurin kehittämisessä huomioidaan yhteisön mahdollisuus toimia kiireettömässä ja keskittymistä edistävässä ympäristössä. Selkeä ja suunnitelmallinen, mutta joustava päivän rakenne edistää hyvinvointia.

Ruokailu on tärkeä osa varhaiskasvatusta ja se järjestetään varhaiskasvatuksen ruokasuositusten mukaisesti.

http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135907/URN_ISBN_978-952-302-992-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Laadukkaat, terveelliset ja monipuoliset ateriat ja välipalat edistävät lasten hyvinvointia. Yhdessä syöminen on oppimiskokemus, ruokailussa opitaan hyviä ruokailutapoja ja toisten huomioon ottamista. Ruokakasvatuksen tavoitteena on edistää myönteistä suhtautumista ruokaan ja syömiseen. Lasta kuunnellaan, ja kunnioitetaan hänen omia makumieltymyksiään. Uusiin makuihin voi tutustua omassa tahdissa.

”Aikuisen lempeä läsnäolo ja syli ovat tärkeitä.”

Ruokakasvatusta voidaan toteuttaa monipuolisesti;

- **Leivonta- ja ruuanvalmistustuokioissa**
- **Vuodenaika juhlissa, juhlapäivinä ja teemapäivinä**
- **Ruokapiirit (lasten, henkilöstön ja ruokapalveluhenkilöstön yhteiset keskustelut ruokateemalla)**
- **Pienimuotoiset viljelyt**
- **Aistilähtöinen ruokakasvatus (aistien avulla tutustutaan ja tutkitaan eri ruokia)**

Varhaiskasvatuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lapsella on oikeus saada lohdutusta sitä tarvitessaan. Aikuisen lempeä läsnäolo ja syli ovat tärkeitä. Lasta tulee suojata väkivallalta,

kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. Varhaiskasvatuksessa ei sallita kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää. Kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti osana toimintakulttuurin kehittämistä. Henkilöstöllä on keskeinen rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittymisen tukemisessa. Taitoja harjoitellaan esimerkiksi leikkien ja pelien avulla, aikuisen ohjauksessa.

Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti.

Turvallisuuden edistämiseen kuuluu myös tapaturmien suunnitelmallinen ehkäisy ja seuranta, turvallisuuskasvatus sekä tiloista ja välineistä huolehtiminen. Suunnitelmallisuus ja ennakoitavuus ovat keskeinen toimintapa turvallisuuden takaamiseksi.

KEHITYKSEN JA OPPIMISEN TUKI

Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada yleistä, tehostettua tai erityistä tukea siten kuin varhaiskasvatuslaissa on säädetty.

Varhaiskasvatuksessa tuki rakentuu lapsen yksilöllisiin tarpeisiin vastaamisesta sekä yhteisöllisistä ja oppimisympäristöihin liittyvistä ratkaisuista. Varhaiskasvatuksessa huolehditaan siitä, että jokainen lapsi kokee itsensä hyväksytyksi omana itsenään sekä ryhmän jäsenenä. Kannustamalla lasta ja antamalla hänelle mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin tuetaan lapsen myönteisen minäkuvan kehittymistä.

Lapsen tarvitsema tuki ja toimenpiteet kirjataan päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Se sisältää lapsen kehityksen ja oppimisen tukeen liittyvät vastuut ja työnjaon, tukitoimenpiteet sekä niiden toteuttamistavan ja arvioinnin. Varhaiskasvatuksen järjestäjä on velvollinen antamaan lapselle hänen tarvitsemaansa tukea päiväkodissa tai perhepäivähoidossa.

Tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä. Lapsen tuen tarve arvioidaan ja tukea järjestetään viivytyksettä. Tuki varhaiskasvatuksessa järjestetään yleisenä, tehostettuna ja erityisenä tukena inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Jokaisella lapsella on oikeus saada tukea omassa lapsiryhmässään erilaisin joustavin järjestelyin.

Riittävän aikaisella ja oikein kohdennetulla tuella edistetään lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia.

Tuen järjestämisen lähtökohtana ovat lapsen vahvuudet sekä oppimiseen ja kehitykseen liittyvät tarpeet.
Tuki koostuu yksilöllisistä, yhteisöllisistä sekä oppimisympäristöön liittyvistä ratkaisuista.

”Varhaiskasvatuksessa huolehditaan siitä, että jokainen lapsi kokee itsensä hyväksytyksi omana itsenään sekä ryhmän jäsenenä.”

Yleinen tuki

Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada hänen yksilöllisen kehityksensä, oppimisensa tai hyvinvointinsa edellyttämää yleistä tukea heti tuen tarpeen ilmettyä osana varhaiskasvatuksen perustoimintaa. Yleistä tukea toteutetaan lapsen omassa ryhmässä.

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Yleinen tuki muodostuu yksittäisistä tuen muodoista, esimerkiksi yksittäisistä pedagogisista ratkaisuista sekä tukitoimista, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Lapsen tuki on lyhytkestoista ja/tai intensiteetiltään matalampaa verrattuna tehostettuun ja erityiseen tukeen. Lapsen yksilöllisiin tuen tarpeisiin vastataan käyttämällä esimerkiksi soveltuvia materiaaleja, välineitä, opetusohjelmia tai osa-aikaista erityisopettajan antamaa tukea.

Tehostettu tuki

Varhaiskasvatuksessa lapselle on annettava tukea yksilöllisesti ja yhteisöllisesti suunniteltuna tehostettuna tukena, kun yleinen tuki ei riitä. Tuki on intensiteetiltään voimakkaampaa ja yksilöllisempää kuin yleinen tuki. Tukea annetaan lyhytkestoisesti tai pidempään jatkuvana lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaisesti ja se aloitetaan heti tuen tarpeen ilmettyä. Tehostettua tukea annetaan niin kauan kuin lapsi tarvitsee sitä.

Lapsen tukea tehostetaan tuen suunnittelulla ja toteuttamistapojen lisäämisellä tai niitä vahvistamalla. Tuki muodostuu säännöllisistä ja samanaikaisesti toteutettavista useista tuen muodoista. Oikea-aikaisesti annettu tehostettu tuki ennaltaehkäisee lapsen myöhempää tuen tarpeiden moninaistumista. Tehostetun tuen antamisesta tehdään hallintopäätös.

Erityinen tuki

Varhaiskasvatuksessa lapselle on annettava tukea yksilöllisesti suunniteltuna erityisenä tukena, kun yleinen tuki tai tehostettu tuki ei riitä. Erityistä tukea voidaan antaa vammasta, sairaudesta, kehityksen viivästymisestä tai muusta, merkittävästi toimintakykyä alentavasta lapsen oppimisen ja kehityksen tuen tarpeesta johtuen. Erityinen tuki on vahvin varhaiskasvatuksessa annettavan tuen taso. Lapsen tuen tarpeen vaatiessa tuki voidaan aloittaa suoraan erityisen tuen tasolla.

Lapsella on oikeus saada erityistä tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Erityinen tuki muodostuu useista tuen muodoista ja tukipalveluista, ja on jatkuvaa ja kokoaikaista. Erityisen tuen antamisesta tehdään hallintopäätös.

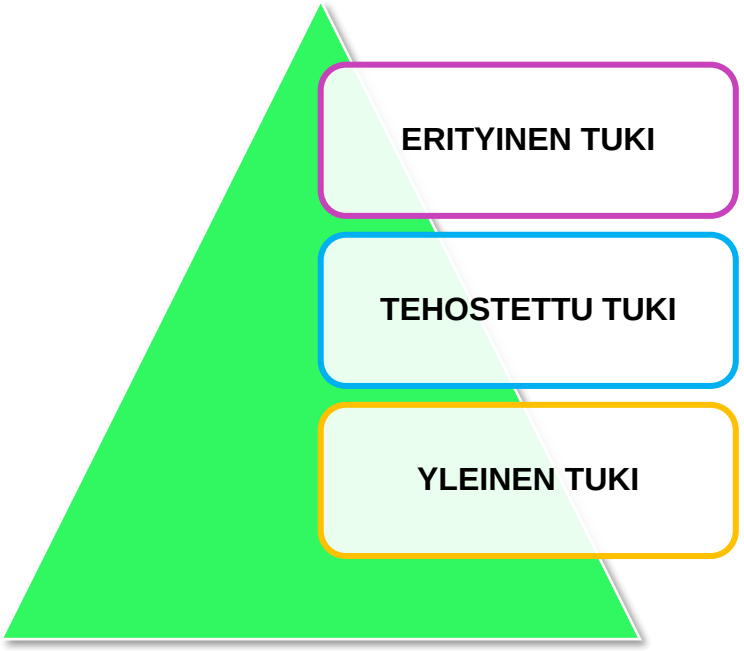

Tuen muodot

Tuen eri muotoja käytetään kaikilla tuen tasoilla lapsen tuen tarpeen mukaisesti. Tuen muotoja voi toteuttaa samanaikaisesti heti tuen tarpeen ilmettyä osana varhaiskasvatuksen perustoimintaa. Varhaiskasvatuksen työtapoja ja oppimisympäristöjä muunnellaan lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaan. Tukitoimet suunnitellaan pedagogisesti niin, että lapsen osallisuus, oikeus oppia ja toimia osana vertaisryhmää toteutuvat lapsen edun mukaisesti. Lapsen tuki voi sisältää **pedagogisia**, **rakenteellisia** ja **hoidollisia** tuen muotoja. Lapsen tuki järjestetään osana varhaiskasvatuksen päivittäistä toimintaa

Pedagogiset tuen muodot

- Selkeän ja ennakoitavan päivärytmin luominen.
- Sensitiiviset ja saavutettavat vuorovaikutus- ja kommunikointitavat. Näitä voivat olla puhetta korvaavat kommunikaatiomenetelmät, kuten viittomat, kuvat tai erilaiset teknologiset ratkaisut.
- Lapsen tarpeisiin vastaaminen edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä yhteisiä ja johdonmukaisia pedagogisten ja erityispedagogisten työtapojen ja menetelmien käyttöä.
- Pedagogisiin tuen muotoihin kuuluvat myös varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelu, havainnointi, dokumentointi ja arviointi.

Lapsen yksilöllisistä tarpeista nousevia, erityispedagogisia menetelmiä voidaan suunnitella, soveltaa ja toteuttaa joko yhden lapsen, pienen ryhmän tai koko lapsiryhmän yhteisenä toimintana. Varhaiskasvatuksen inklusiivisen arvoperustan mukaisesti pedagogisen tuen suunnittelussa ja toteutuksessa tulee ensisijaisesti käyttää toimintatapoja, joissa lapsen tarvitsema tuki toteutuu osana vertaisryhmää.

Rakenteelliset tuen muodot

- Tuen tarpeen havaitsemiseen ja sen toteuttamiseen liittyvän henkilöstön osaamisen ja erityispedagogisen osaamisen lisääminen.
- Ryhmän lapsimäärän pienentäminen sekä henkilöstön mitoitukseen ja/tai rakenteeseen liittyvät ratkaisut sekä niiden muuttaminen lapsen tuen tarpeen mukaan.
- Varhaiskasvatuksen erityisopettajalla konsultointi tai osa-aikainen erityisopetus
- Lapsimäärän pienentämisellä muutetaan henkilöstön ja lasten suhdelukua siten, että lapsen tukea voidaan suunnitellusti toteuttaa ja varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa. Lisäksi varhaiskasvatukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustamispalvelut, apuvälineiden käyttäminen, esteettömyyden huomioiminen sekä pien- tai erityisryhmä voivat olla lapsen tarvitsemia rakenteellisia tuen muotoja.

Hoidollisen tuen muodot

Hoidollisen tuen muodot tarkoittavat menetelmiä ja toimintatapoja, joilla vastataan lapsen tarvitsemaan hoitoon, hoivaan ja avustamiseen. Lapsen terveydenhoidolliset tarpeet huomioidaan osana hoidollisen tuen muotoja. Näitä voivat olla esimerkiksi lapsen pitkäaikaissairauksien hoitoon, lääkitykseen, ruokavalioon ja liikkumiseen liittyvät avustamisen tarpeet ja apuvälineet. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa tehdään yhteistyötä esimerkiksi varhaiskasvatuksen henkilöstön ohjauksen ja konsultaation osalta.

Varhaiskasvatuksen toimipaikoissa arvioidaan aina tapauskohtaisesti, voidaanko lääke- tai sairaudenhoito toteuttaa osana lapsiryhmän perustoimintaa. Jokaisen lapsen kohdalla tehdään lapsen tilanteen kokonaisarviointi. Lapsen lääke- tai sairaudenhoito ei ole riippuvainen varhaiskasvatuslain mukaisesta tuen tasosta, vaan hoitoa annetaan tuen tasosta riippumatta lapsen tarpeen mukaan.

Tuen pedagogisten, rakenteellisten ja hoidollisten toimintatapojen tulee olla lapsen edun ja tuen tarpeen mukaisia, ja niissä käytetään paikallista ja tapauskohtaista harkintaa. Esimerkiksi lapsen apuvälineiden käyttöä tai avustamista suunniteltaessa tulee ensisijaisesti järjestää nämä tukitoimet niin, että lapsi on osa vertaisryhmää ja mukana samoissa tiloissa ja tilanteissa muun lapsiryhmän kanssa.

Yhteistyö

Tuen tarpeen havainnointi, tuen suunnittelu ja toteuttaminen sekä arviointi tehdään yhteistyössä huoltajien ja tarvittaessa muiden lapsia ja perheitä koskevien palvelujen kanssa. Lapsi osallistuu yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, ikäänsä ja kehitysvaiheeseensa sopivalla tavalla. Monialaista yhteistyötä toteutetaan ensisijaisesti huoltajien suostumuksella. Huoltajille annetaan tietoa lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Yhteistyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus. Lapselle annetaan tarvitsemaansa kehityksen ja oppimisen tukea etunsa mukaisesti, vaikka huoltajat eivät sitoutuisikaan yhteistyöhön.

Vaikeasti vammaiset ja sairaat lapset voivat tarvita pidennettyä oppivelvollisuutta. Päätös sen aloittamisesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Tähän liittyvistä päätöksistä ja toteuttamisen vaihtoehdoista kerrotaan Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa.

Lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista seurataan suunnitelmallisesti eri yhteistyötahojen kanssa. Neuvolassa tehdään 4-vuotiaille lapsille laaja terveystarkastus, johon vanhemmat toimittavat palautteen perhepäivähoidosta tai päiväkodista.

Varhaiskasvatus tekee tiivistä yhteistyötä perheneuvolan kanssa. Perheneuvolalla on tärkeä rooli lapsen ja perheiden tarvitsemien palveluiden suunnittelussa ja koordinoinnissa.

Parkanossa toimii moniammatillinen yhteistyöryhmä Pikkulapsitiimi. Ryhmässä keskustellaan Parkanon lapsiperheiden perhepalveluista sekä voidaan myös suunnitella yksittäistä lasta/perhettä koskevia palveluita huoltajan luvalla.

Lapsi voi saada tukea mm. näiden lapsia ja perheitä koskevien palvelujen kautta:

- **Neuvola**
- **Kasvatus- ja perheneuvola**
- **Vammaispalvelut**
- **Sosiaalitoimi**
- **Terapeutit**
- **Lastensuojelu**

Tuen toteuttaminen

Varhaiskasvatuksen henkilöstö ja huoltajat keskustelevat yhdessä tuen järjestämisestä ja sen seurannasta. Nämä tiedot kirjataan varhaiskasvatussuunnitelmaan, jota päivitetään tarpeen mukaan. Varhaiskasvatuksen erityisopettajaa konsultoidaan ja hän osallistuu tarvittaessa lasta koskeviin tapaamisiin.

Lapsen tuen tarve voi olla lyhytaikaista ja vähäistä. Silloin voi riittää yksittäinen tuen muoto tai järjestelyt, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman nopeasti ja varhaisessa vaiheessa.

Osa lapsista tarvitsee enemmän ja säännöllisesti tukea tai samanaikaisesti useita tuen muotoja. Kun tuen tarve johtuu vaikeasta vammasta, sairaudesta, kehityksen viivästymästä tai sosioemotionaaliseen kehitykseen liittyvästä tarpeesta, tarvitsee

lapsi yleensä kokoaikaista, jatkuvaa ja yksilöllistä tukea. Tällöin tuki voi edellyttää henkilöstön osaamisen vahvistamista tai monialaista yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana

Kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukeminen edellyttää jatkuvaa havainnointia, dokumentointia ja arviointia lapsen tuen tarpeista ja toimenpiteiden vaikutuksista ja riittävyydestä. Lapsen tarvitsema tuki kirjataan vasuun ja siitä vastaa ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja yhteistyössä muun henkilöstön ja lapsen huoltajan kanssa. Lapsen mielipide selvitetään ja huomioidaan tukea suunniteltaessa ja arvioitaessa.

Tuen toteutumista arvioidaan ja suunnitelma tarkistetaan vähintään kaksi kertaa vuodessa, mutta sitä voidaan myös muuttaa tarpeen mukaan useammin. Suunnitelmassa pitää myös näkyä, jos tuen tarve ja toimenpiteet ovat päättyneet. Tuen tarve arvioidaan aina lapsen aloittaessa esiopetuksen.

Jos lapsella on hoitoa vaativa sairaus, laaditaan lääkehoitosuunnitelma yhdessä huoltajien ja muiden asiantuntijoiden kanssa ja sitä päivitetään vähintään kerran vuodessa.

Päätös tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista

Lapselle annettavasta tehostetusta tai erityisestätuesta tai tukipalveluista on varhaiskasvatuksen järjestäjän tehtävä viipymättä hallintopäätös, joka perustuu tuen tarpeen arviointiin. Hallintomenettelyssä noudatetaan hallintolakia. Ennen päätöksen tekoa varhaiskasvatuksen järjestäjän on kuultava huoltajia tai muuta laillista edustajaa. Parkanossa huoltajien kuuleminen järjestetään vasukeskustelun yhteydessä ja siitä kirjataan varhaiskasvatussuunnitelmaan. Myös huoltaja voi hakea tehostettua tai erityistä tukea lapselleen.

Parkanossa hallintopäätöksen tekee päiväkotien hallinnollinen johtaja ja päätös on toistaiseksi voimassa. Päätökseen on liitettävä valitusosoitus, koska huoltaja voi hakea siihen muutosta valittamalla. Hallintopäätös muutetaan tai kumotaan, mikäli tuen tarve muuttuu.

Lapsen varhaiskasvatusta voi järjestää useampi kuin yksi varhaiskasvatuksen järjestäjä. Mikäli lapsi osallistuu kahden eri kunnan järjestämään varhaiskasvatukseen esimerkiksi vuoroasumistilanteissa, hallintopäätöksen tekevät erikseen molemmat kunnat. Tällöin varhaiskasvatuksen järjestäjillä on velvollisuus toimia tuen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa yhteistyössä.

LAPSEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAAN KIRJATAAN TUEN AIKANA:

- **TUEN TASOT**
- **PEDAGOGISET RATKAISUT; OPPIMISYMPÄRISTÖ, JÄRJESTELYT, TYÖTAVAT**
- **YHTEISTYÖ, VASTUUT**
- **TUEN SEURANTA JA ARVIOINTI SÄÄNNÖLLISESTI, VÄHINTÄÄN KAKSI KERTAA TOIMINTAKAUDESSA**
- **RAKENTEELLINEN TUKI**
- **MUUT HYVINVOINTIA TUKEVAT JÄRJESTELYT**

DOKUMENTIT, VIESTINTÄ, ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN

Dokumentointi

Dokumentointi on havaintojen, kysymysten, näkemysten ja tapahtumien tallentamista.

Parkanon varhaiskasvatuksessa dokumentilla tarkoitetaan toiminnan kuvaamista ja sanoittamista, haastatteluita, kirjattuja ja muilla tavoilla tallennettuja havaintoja, kuvia, videoita, äänitallenteita, projektiesittelyitä. Dokumentti on väline, joka tallettaa, tekee näkyväksi ja kuljettaa tietoa, tunnelmia ja näkemyksiä.

Dokumentoinnista tulee pedagogista dokumentointia, kun dokumentteja tulkitaan tarkoituksena suunnitella ja kehittää varhaiskasvatusta.
Pedagogisella dokumentoinnilla tarkoitetaan lapsikohtaista tai lapsiryhmäkohtaista tiedon keruuta joka toimii pedagogisten keskustelujen materiaalina työyhteisössä, huoltajien ja lapsen itsensä kanssa.

Pedagogisen dokumentoinnin prosessissa dokumenteilla tarkoitetaan sisältöä, tallenteita, jotka tuovat esiin varhaiskasvatukseen liittyviä ilmiöitä.
Pedagogisen dokumentoinnin tarkoituksena on arvioida ja kehittää varhaiskasvatusta.
Dokumenttien pedagogisen reflektoinnin tavoitteena on rakentaa varhaiskasvattajien, lasten ja huoltajien yhteistä käsitystä siitä, mitä dokumenteista esiin nousevat ilmiöt tarkoittavat varhaiskasvatuksen suunnittelemisen, toteuttamisen ja arvioinnin kannalta.
Pedagoginen dokumentointi vasussa
Keskeinen toiminnan suunnittelun, toteuttamisen, arvioinnin ja kehittämisen väline, yhdessä lasten ja huoltajien kanssa.

Pedagogisen dokumentoinnin tarkoitus on toteuttaa varhaiskasvatusta lapsilähtöisesti. Pedagoginen dokumentointi tuottaa tietoa lasten elämästä, kehityksestä, kiinnostuksen kohteista, ajattelusta, oppimisesta ja tarpeista, sekä lapsiryhmän toiminnasta konkreettisella ja monipuolisella tavalla.
Suunnitelmallisen dokumentoinnin tavoitteena on, että henkilöstö oppii tuntemaan yksittäistä lasta, ymmärtämään lasten välisiä suhteita, sekä ryhmän henkilöstön ja lasten välisen vuorovaikutuksen luonnetta.
Tuotettuja, tallennettuja ja koottuja dokumentteja tarkastellaan ja tulkitaan ammatillisesti (tiimit) ja yhdessä lasten ja huoltajien kanssa.

Dokumentoinnissa keskeistä on, että se voidaan käyttää lapsen kasvun ja kehityksen edistämiseksi.
Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on osa pedagogisen dokumentoinnin prosessia. Parkanossa dokumentoinnin käytäntöihin kuuluvat lisäksi mm. varhaiskasvatuksen vuosikello, tiimisopimus, ryhmävasu sekä vuosittain tehtävä toimintakertomus, jotka talletetaan sovituksi ajaksi.

PEDAGOGINEN DOKUMENTOINTI

- LAPSEN TIEDOT, TAIDOT, TARPEET, KIINNOSTUKSEN KOHTEET JA OSAAMINEN
- PEDAGOGISEN TOIMINNAN ARVIOINTI JA YMMÄRTÄMINEN
- VARHAISKASVATUKSEN SUUNNITTELU, TOTEUTTAMINEN, ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN
- VUOROVAIKUTUKSEN YMMÄRTÄMINEN
- LAPSEN KEHITYKSEN JA TUEN TARPEEN ARVIOINTI

Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen

Pedagogisen toiminnan arvioinnin tarkoitus on varhaiskasvatuksen kehittäminen sekä lasten kehityksen ja oppimisen edellytysten parantaminen. Paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman ja lasten varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisen seuranta, säännöllinen arviointi ja kehittäminen ovat osa tätä tehtävää.

Parkanon varhaiskasvatusta arvioidaan ja kehitetään Kansallisen koulutuksen arviointikeskus Karvin ohjeistuksen mukaisesti ja Parkanon kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaa päivitetään säännöllisesti. Lisäksi pedagogisen toiminnan ja toimintaympäristön arviointiin käytetään Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelman nykytilan arvioinnin lomaketta.

Yksilötason arviointi perustuu varhaiskasvatuslakiin ja tarkoittaa lasten varhaiskasvatussuunnitelmien toteutumisen arviointia. Lapsikohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioidaan yhdessä henkilöstön, huoltajien ja lasten kanssa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista on tärkeää arvioida aina ennen sen laatimista tai päivittämistä. Lasten vasujen pohjalta laaditaan ryhmävasu, jonka tavoitteiden toteutumista arvioidaan säännöllisesti.

Arvioinnin yhteydessä lapsi, huoltaja ja henkilöstö pohtivat omalta osaltaan, miten yhdessä kirjatut toiminnan tavoitteet ja sopimukset on huomioitu ja miten ne ovat toteutuneet varhaiskasvatuksen toiminnassa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman arviointi on myös osa lapsen oppimisen ja hyvinvoinnin tukea.

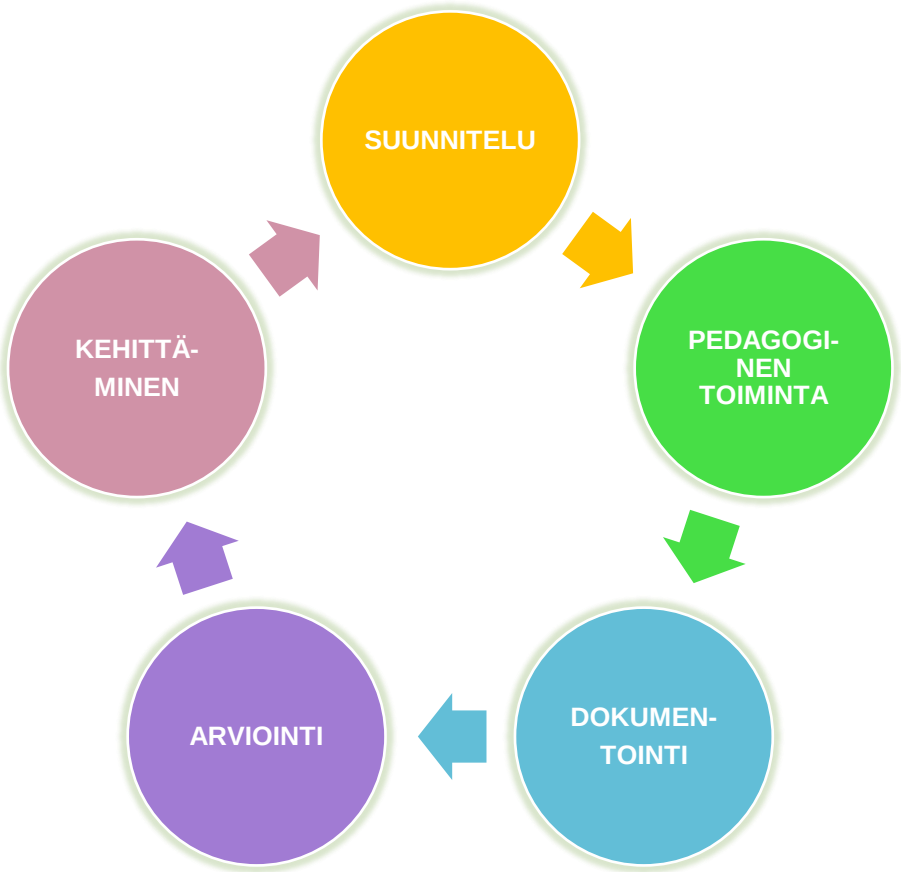

Lapsille ja heidän huoltajilleen järjestetään mahdollisuus säännöllisesti osallistua varhaiskasvatuksen arviointiin. Erilaisia asiakas- ja henkilöstökyselyitä tehdään ja niiden tuloksista tiedotetaan. Saadun palautteen perusteella kehitetään varhaiskasvatuksen toimintaa.

Järjestäjä- ja yksikkötason arviointi on keskeinen osa varhaiskasvatuksen johtamista ja kehittämistä paikallisesti.

Henkilöstön tavoitteellinen ja suunnitelmallinen itsearviointi on keskeisessä asemassa varhaiskasvatuksen laadun ylläpitämisessä ja kehittämisessä. Arvioinnin kohteena voi olla muun muassa henkilöstön vuorovaikutus lasten kanssa, ryhmässä vallitseva ilmapiiri, pedagogiset työtavat, toiminnan sisältö tai oppimisympäristöt.

Arvioinnin ja kehittämisen välineet

- **Dokumentit**
- **Perustietolomakkeet**
- **Tilastointi**
- **Kyselyt**
- **Palautteet**
- **Keskustelut**

Arviointi perustuu valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan ja varhaiskasvatuslakiin. Jatkuva pedagoginen dokumentointi ja havainnointi ovat pohjana arvioinnille Parkanon varhaiskasvatuksessa.

KIUSAAMISEN EHKÄISY PARKANON VARHAISKASVATUKSESSA JA ESIOPETUKSESSA

Kiusaamista ei ole aina helppo määritellä, koska se voi tarkoittaa eri ihmisille eri asioita.
Christina Salmivalli määrittelee kiusaamisen seuraavasti: *”Kiusaamista on se, kun samalle lapselle aiheutetaan toistuvasti pahaa mieltä. Tekijöinä on joku tai jotkut, joita vastaan kiusatun on vaikea puolustautua.”* Riidat ja erimielisyydet eivät ole kiusaamista, mutta voivat pidempään jatkuessaan muuttua myös kiusaamiseksi.

Kiusaaminen eroaa riitelystä ja leikistä siinä, että kiusaaminen on

- **Tahallista**
- **Toistuvaa**
- **Kiusattu on kiusaajiinsa nähden jollain tavoin puolustuskyvytön tai heikommassa asemassa.**

”Kiusaamista on se, kun samalle lapselle aiheutetaan toistuvasti pahaa mieltä. Tekijöinä on joku tai jotkut, joita vastaan kiusatun on vaikea puolustautua.”

Kiusaaminen vaikuttaa kokonaisvaltaisesti lapsen kasvuun ja kehitykseen. Kiusaamisen ehkäisy on tärkeää, koska tutkimuksen mukaan kiusaamisella on vakavat ja pitkäkestoiset seuraukset. Kiusaaminen vaikuttaa negatiivisesti kiusaajan ja kiusattujen lisäksi myös koko lapsiryhmään, ryhmän aikuisiin ja perheisiin.

Kiusaamisen eri muotoja ovat *fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen kiusaaminen*. Fyysistä kiusaamista on esimerkiksi lyöminen, potkiminen ja töniminen. Psyykkiseksi kiusaamiseksi kutsutaan esimerkiksi leikistä pois sulkemista, uhkailua ja katseita ja eleitä. Esimerkiksi pilkkaaminen ja nimittely ovat taas sanallista kiusaamista.

Varhaiskasvatuksen arvopohja perustuu lapsen oikeuksien yleissopimukseen, jossa korostuu lapsen syrjintäkielto ja vaatimus lasten tasa-arvoisesta kohtelusta, oikeus turvallisiin ihmissuhteisiin sekä oikeus tuttuun ja turvalliseen ympäristöön ja leikkiin.

Kiusaamista ehkäisevän työn perustana on tapa- ja moraalikasvatus, joka on osa arjen pedagogiikkaa. Tärkeintä on opettaa lapselle kykyä empatiaan ja yhteisen vastuun kantamista muista ihmisistä ja heidän hyvinvoinnistaan.

Aikuisen tulee olla empaattinen ohjatessaan lapsia. Ilmapiiristä tulee turvaton, jos valtaa käyttävät lapset. Kiusaamisen ehkäisyssä aikuisen rooli on keskeisin. Aikuisen tulee kiinnittää huomio ennen kaikkea negatiivisen vuorovaikutuksen tunnistamiseen ja katkaisemiseen, lasten leikkien ohjaamiseen, leikkeihin osallistumiseen, kaverisuhteiden tukemiseen ja ns. siirtymävaiheiden turvaamiseen. Aikuisen havainnointi, suunnitelmallisuus ja pedagoginen työote korostuvat näissä tilanteissa.

Aikuisten välinen vuorovaikutus varhaiskasvatuksessa ja kotona vaikuttaa siihen, miten lapsi oppii ihmisten välistä vuorovaikutusta ja kunnioitusta. Lapsi omaksuu sääntöjä ja tapoja toimia eri tilanteissa ottamalla mallia aikuisten käyttäytymisestä, esim. miten lapsen kuullen puhutaan.

NÄIN EHKÄISEMME KIUSAAMISTA

- **SOSIAALISTEN JA EMOTIONAALISTEN TAITOJEN HARJOITTELU**
- **LEIKIN HAVAINNOINTI, OHJAAMINEN JA OSALLISTUMINEN**
- **TURVALLINEN YMPÄRISTÖ**
- **LAPSEN ITSETUNNON VAHVISTAMINEN JA OSALLISUUS**
- **YHTEISTYÖ HUOLTAJIEN KANSSA**

Kiusaamiseen puuttuminen ja jatkotoimenpiteet

Kiusaamistilanteeseen puuttuu heti paikalla oleva aikuinen. Tilanne rauhoitetaan ja selvitetään kaikkien osapuolien kesken. Tärkeää on myös jokaisen lapsen tasapuolinen kuuntelu.

- Mitä tapahtui?
- Mitä olisi voinut tehdä toisin?
- Tarvitaanko anteeksi pyytämistä ja antamista?
- Voidaanko jotakin hyvittää, esimerkiksi korjata rikkoutuneet leikit?
- Vertaisryhmän tuki ja yhteinen keskustelu
- Tiedottaminen huoltajille harkinnan ja tarpeen mukaan

PEDAGOGISEN TUEN KARTOITUS

Lapsen nimi:

Päiväkoti/ryhmä:

Perhepäivähoito:

Päivämäärä:

Tuen taso: __ Yleinen tuki __ Tehostettu tuki __ Erityinen tuki

OPPIMISYMPÄRISTÖ	KOKEILTU	KÄYTÖSSÄ	TOIMII	EI TOIMI
Ryhmässä sovitut käytänteet ja säännöt				
Päiväohjelma kuvitettu				
Arjen hetket kuvin esim. ruokailu, retki, maalaus				
Toiminnanohjauksen kuvat käydään läpi yhdessä lapsen kanssa				
Selkeä ja muunneltava oppimisympäristö				
Välineet ja lelut niille kuuluvilla paikoilla ja niitä on esillä ryhmään tai tilaan sopiva määrä				
Pienryhmätoiminta				
Siirtymät pienryhmätoimintaan ja toiminnasta kertominen lapsille				
Esillä olevat materiaalit lasten saatavilla ja paikat merkitty kuvin				
Käytössä eri aisteja tukevia materiaaleja				
Mahdollisuus liikkua työskentelyn aikana				
Positiivinen palaute ja kannustus				
Muu tuki, mikä?				

TOIMINNANOHJAUKSEN JA TARKKAAVUUDEN TUKI	KOKEILTU	KÄYTÖSSÄ	TOIMII	EI TOIMI
Aikuinen lähellä lasta				
Aikuinen mukana lasten leikissä/toiminnassa				
Struktuuri				
Selkeät ja lyhyet ohjeet, kuvat				
Tapahtumien ennakointi				
Tapahtumien/asioiden pilkkominen				
Ajan jäsentäminen; time timer, munakello, kuvat				
Käsiin näprättävää tai aisteja aktivoivat esineet esim. nystyräpallo, sinitarra, painotyyny, aistieläin, jumppapallo, nystyrätyyny				
Lapsen vahvuuksien hyödyntäminen ja mielenkiinnon kohteiden huomioiminen toiminnassa				
Säännöllinen havainnointi ja dokumentointi				

Työskentelyn jaksottaminen, luvallisia taukoja esim. luottamustehtävät eli aikuisen antamat pienet tehtävät				
Yksilöllisesti mietitty, rauhallinen työskentely-paikka esim. paikka josta lapsi näkee kaikki, tilan rajaaminen				
Ärsykkeiden vähentäminen				
Mahdollisuus liikkua				
Palautteen anto, aktiivisesti kaikkien käytössä esim. liikennevalot, hymynaamat, peukut ja kuvat				
Rentoutumiskeinot esim. musiikki, rentoutumistila, mahdollistetaan oma rauha/tila				
Yksilöohjaus, miten?				
Muu tuki, mikä?				

SOSIAALISTEN TAITOJEN JA KÄYTTÄYTYMISEN TUKI	**KOKEILTU**	**KÄYTÖSSÄ**	**TOIMII**	**EI TOIMI**
Ryhmässä yhdessä sovitut käytänteet ja säännöt				
Päiväohjelma kuvitettu				
Johdonmukaiset ja yhtenevät käytänteet tilanteiden purkamisessa				
Lapsikohtainen joustavuus toteutustavoissa				
Tunnetaitojen harjoittelu, miten?				
Vuorovaikutus ja kaveritaitojen harjoittelu, miten?				
Ristiriitatilanteet, tuki niissä?				
Oman käyttäytymisen seuranta ja arviointi esim. tarrataulut, tunnemittarit, juhlat onnistumisista				
Sosiaaliset kuvatarinat esim. tilanteiden kuvittaminen				
Kuvallinen reissuvihko				
Luottamustehtävät, eli aikuisen antamat pienet tehtävät				
Yksilöohjaus, miten?				
Muu tuki, mikä?				

KIELELLISTEN TAITOJEN TUKI	KOKEILTU	KÄYTÖSSÄ	TOIMII	EI TOIMI
Selkeät ja lyhyet ohjeet, kuvat				
Päiväohjelma kuvitettu				
Arjen hetket kuvin esim. ruokailu, retki, maalaus				
Tapahtumien/asioiden pilkkominen (vähemmän muistettavaa kerralla)				
Nimeäminen ja uusien käsitteiden avaaminen sekä selittäminen				
Sadut, laulut, lorut				
Kuvallinen reissuvihko				
Suujumppa				
Tukiviittomat				
Kuvakansio				
S2 tuki, miten?				
Yksilöohjaus, miten?				
Muu tuki, mikä?				

HUOLTAJIEN JA HENKILÖSTÖN YHTEISTYÖ	KOKEILTU	KÄYTÖSSÄ	TOIMII	EI TOIMI
Huoltajaan ollaan yhteydessä heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen haasteita tai henkilöstöllä herää huoli lapsen hyvinvoinnista				
Lapsen tuentarve kirjataan vasuun				
Tuen tasoa päätettäessä huoltajien kuuleminen järjestetään vasukeskustelun yhteydessä ja siitä kirjataan varhaiskasvatussuunnitelmaan				
Huoltajien kanssa sovitaan tiedottamisen sisältö ja tavat				
Varhaiskasvatuksen erityisopettaja mukana yhteistyössä				
Moniammatillinen yhteistyö/konsultointi, mikä?				
Muu tuki, mikä?				

VARHAISKASVATUS, ESIOPETUS JA KOULULAISTEN AP/IP -HOITO

LAPSEN YKSILÖLLINEN LÄÄKEHOITOSUUNNITELMA

Lapsen yksilöllinen lääkehoitosuunnitelma tehdään lapselle, jolla on jokin perussairaus, joka vaatii erillistä huomiota tai lääkitystä

- Täyttämällä ja allekirjoittamalla Lapsen yksilöllisen lääkehoitosuunnitelman vanhemmat antavat kirjallisen luvan hoitajalle lapsensa kuuriluontoisen lääkkeen antamiseen.

- Suunnitelma päivitetään uudelleen aina toimintakauden alussa ja lapsen lääkehoidon muuttuessa.

LAPSEN NIMI	Henkilötunnus
Huoltajien nimet	Puhelinnumero, josta huoltajan tavoittaa varhaiskasvatuspäivän aikana
Lapsen ryhmä	Lapsen varhaiskasvatuksen lääkehoidosta vastaavat

Lapsen lääkkeet ja lääkehoito

Sairaus/oire jonka hoitoon lääkettä käytetään	Lääkkeen nimi
Lääkkeen annostelu/muuta annosteluun liittyvää	Lääkkeen säilytysohje/vastaanottopäivä/ viimeinen käyttöpäivä

Sairaus/oire jonka hoitoon lääkettä käytetään	Lääkkeen nimi
Lääkkeen annostelu/muuta annosteluun liittyvää	Lääkkeen säilytysohje/vastaanottopäivä/ viimeinen käyttöpäivä

Huoltajat antavat lääkkeen henkilökohtaisesti lasta hoitavalle henkilökunnalle. Lääkkeiden on oltava alkuperäispakkauksessa, annosteluohjeineen tai resepti mukana. Lääkkeiden hävittämisestä ja uusimisesta vastaavat lapsen huoltajat.

Milloin lääkehoitoa tarvitaan	Perehdytetty
Lääkehoito varhaiskasvatuksessa tai ap/ip hoidossa, miten annetaan ja mihin kellonaikaan	
Mitä muita toimenpiteitä tarvitaan (esim. verensokerin seuranta)	
Mitä oireita seurataan	
Huoltajiin ollaan yhteydessä seuraavissa tilanteissa	

Muuta lapsen hoitoon, lääkehoitoon tai lääkkeeseen liittyvää	
Missä lapsen lääkehoitoon liittyviä tarvikkeita säilytetään	

Lasta hoitava henkilökunta on saanut riittävän perehdytyksen lääkehoidon antamiseen. Lapsen yksilöllinen lääkehoitosuunnitelma on laadittu huoltajien ja lasta hoitavan henkilökunnan kanssa yhdessä. Lääkehoitosuunnitelma liitetään lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan ja huomioidaan yksikön turvallisuussuunnitelmassa

Allekirjoituksellaan lapsen huoltajat antavat lääkehoitoluvan omaavan hoitajan tai muuten perehdytetyn henkilökuntaan kuuluvan toteuttaa lapsen lääkehoitoa suunnitelman mukaisesti:
Allekirjoitus, nimenselvennys, päiväys
Allekirjoitus, nimenselvennys, päiväys
Lääkehoitoluvan hyväksyy vastuualueen esimies allekirjoituksellaan
Allekirjoitus, nimenselvennys, päiväys

VARHAISKASVATUS, ESIOPETUS JA KOULULAISTEN AP/IP -HOITO

Lääkevirheilmoitus- lomake

Lapsen nimi	Yksikkö, jossa lapsi on
Tapahtuman havaitsemispäivämäärä ja kellonaika	
Lääkkeen nimi, vahvuus, lääkemuoto ja antotapa	
Poikkeaman laatu (esim. väärä lääke, vahvuus, annos, antoaika, lapsi, ylimääräinen annos, antamatta jättäminen)	Lääkkeenmääräyksen mukainen lääke, vahvuus, lääkemuoto ja annostus
Poikkeaman syy _ inhimillinen erehdys _kiire _väsymys _huolimattomuus _vanhemmat toimittaneet väärän lääkkeen _ lapsi oksensi lääkkeen	

_puutteelliset tiedot lapsen lääkkeestä _ympäristön aiheuttamat häiriöt _muu, mikä?
Tapahtuman kuvaus ja tapahtumasta aiheutuneet toimenpiteet ja seuraamukset   Tapahtuma käsitelty työyhteisössä __/__/20__

Ilmoituksen tekijä: Päivämäärä :__/__20__ Allekirjoitus
Poikkeama käsitelty. Käsittelijä Päivämäärä:__/__20__ Allekirjoitus